

ANSER

Skånes Ornitologiska Förening
nr 3 2023

- Flöjtande vemod
- Brobon • Vingband
- Falsterbo-DNA • Flest och först

ANSER årgång 62

ANSER är Skånes Ornitologiska Förenings tidskrift, som kommer ut fyra gånger om året – i mars, juni, september och december. Datum för manusstopp är 15 januari, 15 april, 15 juli och 15 oktober.

Upplaga: 2 200 ex.

Tryck: Exakta Print AB, Malmö 2023.

ANSER trycks på FSC-certifierat papper.

ISSN: 0347-9595

Skånes Ornitologiska Förening (SkOF) är en regionalförening av BirdLife Sverige.

Avgiften för medlemskap är 225 kronor (95 kr för ungdomar t.o.m. året man fyller 25) och sätts in på bankgiro 684-4849. Som medlem stöder du fågelskydd och fågelforskning i Skåne, får du tidsskriften ANSER och kan ta del av föreningens aktiviteter, föredrag, bildvisningar m.m. Du får också rabatt på övernattnings på Falsterbo Fågelstation.

Skånes Ornitologiska Förening

(medlemsfrågor & adressändringar)

Falsterbo fyr, Fyrvägen 35, 239 40 Falsterbo

skofmail@gmail.com

www.skof.se

Telefon: 0736 25 42 56

Organisationsnummer: 845000-8399

Redaktionen för ANSER

P-G Bentz

(teknisk redaktör)

Kenneth Bengtsson

Mikael Arinder

Arne Ohlsson

Richard Ottvall

Min Bengtsson 2023

Fågelskådning i en tid av klimatkris

När jag skriver den här ledaren i slutet av juli är vädret ostabilt med en hel del regn. Men det behövs verkligen efter flera torra månader. I många andra delar av världen inklusive stora områden i Europa är det rekordvarmt. Den här julimånaden är globalt sett den varmaste som någonsin har uppmätts och forskning visar att det som sker är en direkt konsekvens av klimatförändringarna som vi har orsakat. Inte bara människor lider under den extrema temperaturen som just nu råder i Sydeuropa, Nordamerika och Kina utan även fåglarna. Forskning visar att många fåglar inte lyckas att föda upp ungar när en värmebölja kommer under häckningen. Talgoxeungar i Spanien dör i holkarna och för ängshöken i Sydeuropa anses värmeböljor som ett av de största hoten, för att nämna två exempel. Konsekvenserna kommer att bli alltmer dramatiska i framtiden om vi inte minskar vår negativa påverkan på planeten omgående. Och detta gäller även för oss fågelskådare. Inom SkOF har vi sedan coronapandemin ställt om våra styrelsemöten och måndagsföredrag till hybridmöten för att minska på antalet resor. Inventeringar kräver ofta bilresor, men själv försöker jag att göra mitt fältarbete på ett sätt som minskar antalet resor och jag vet att flera fågelskådare också försöker minska ner på sitt bilande. Lite chockad blir jag dock över vad som händer när en raritet dyker upp. Flera hundra eller kanske över tusen personer reste ofta mer än hundra mil för att se baltimoretrupialen eller hökörn, även med flyg! En enorm klimatpåverkan bara för att få ett kryss. Och det fanns folk som åkte flera gånger för att få baltimoretrupialen på två årslistor eller ännu oftare för ett kryss varje månad. Är detta något där fågelskådare behöver anpassa sig för att minska klimatpåverkan? Är det kanske lämpligt att anse listor och kryss som något negativt i stället för något som man strävar efter?

Forskning har visat betydelsen som predatorer har för att ekosystem fungerar. Predatorer ökar biodiversitet genom effekter som "droppar ner"

över olika trofiska nivåer. Eller med andra ord: I områden utan predatorer minskar biodiversitet på alla nivåer. Därför kan vi vara glada över att vargar har kommit tillbaka till Skåne. Jag förstår oron hos fårägare, men det finns lösningar som stängsel och hundar. Oron att vargar skulle attackera människor är dock överdriven. Nästan lika irrationellt känns kravet från Jägareförbundet om licensjakt på varg i Skåne som "är ett måste, annars kommer vi att tappa kontrollen av utvecklingen av vargstammen" (citat P. Eriksson, ordförande Svenska Jägareförbundet). Varför vill jägare ha kontrollen? Och hur tappar man kontrollen när det finns tre revir i Skåne? Och vad ska man tänka om argumentet "Vi är rädda att vi ska spoliera det fina arbete vi gjort för vår kronhjortsstam" (citat L. Persson, ordförande Jägareförbundet i Skåne), när det i snitt skjutits runt 1 000 kronhjortar i Skåne under de tre senaste jaktsäsongerna? Förresten, vargar har en bred födobas och äter inte bara kronhjortar. Och brukar inte jägare ofta argumentera att man måste skjuta för "att hålla populationen livskraftig". Predatorer tar som regel svaga och sjuka individer, de som jägare oftast inte vill skjuta.

Varför ska vi fågelskådare bry oss om att det finns vargar i Skåne eller inte? Som jag skrev tidigare, predatorer ökar biodiversitet och det gynnar fågellivet. Dessutom finns indikationer från andra länder att vargens återkomst gynnar kungsörnar eftersom dessa äter matrester som vargar lämnar. Kanske kan återkomsten av varg till Skåne vara räddningen för kungsörnspopulationen?

I den här ledaren har jag varit lite provokativ. Men jag vill i första hand stimulera till funderingar och tankar och hoppas att ingen tar illa vid sig. Om du vill diskutera något med mig, kom gärna till Falsterbo Bird Show. Då har du inte bara möjlighet att träffa mig, men även andra styrelseledamöter och många andra fågelskådare såklart. Hoppas vi ses där och för övrigt önskar jag er alla en fågelrik och fantastisk höst.

Arne Hegemann – Ordförande

Innehåll

Flöjtande vemod

Viddernas inneboende melankoli

Arne Ohlsson

3

Kronotorps betesmark

Dynamik och stabilitet över 47 år

Sören Svensson

7

Brobon

Annorlunda boplatssval

Kenneth Bengtsson

12

Fotografera mera

Inställningen är viktig

Mikael Arinder

16

Ungdomsår på Näset

Falsterbo – en del av DNA:t

Klaus Malling Olsen

21

Artfakta

Dags för kungsfågelsångaren

Kenneth Bengtsson

26

Höstens "vingband"

Att skilja dem åt

Mikael Arinder

30

Vägen ut

Vägen ut. Stigen hem.

Ulrik Alm

32

DESSUTOM

Läsvärt

36

Notiser

40

Mini-Anser

50

Fågelkonstnären

52

Program

58

Personligt

62

Styrligt

64

Detaljerade innehållsförteckningar
för tidigare årgångar av *Anser* finns på
<https://skof.se/bli-medlem/anser/>

Omslagets framsida:

Ljungpipare, ungfågel. Foto: Anders Blomdahl.

Akvareller (Pilgrimsfalk & vitstjärnig blåhake):

Måns Bergendal.

Omslagets baksida:

Kungsfågelsångare. Foto: Mattias Ullman.

I *Anser* 2023:2 visade vi en del av halsbandsflugsnapparhonans vinge.

Extrem närbild: Vem tillhör dessa fjädrar?
Svaret får du i nästa nummer av *Anser*.

Från sommarmyrens flöjtande vemod till tusenhövdade höstflockar

Under flyttningen kan vi möta
ljungpiparen i Skåne, ofta i flock.
Numera vill den häcka längre norrut.

Arne Ohlsson

För mer än 10 000 år sedan var landet vi idag kallar Skåne likt Grönland. Bistra och livsfientliga förhållanden där föga liv kunde existera. Men istiden skulle ta slut och ersättas av ett tundraliknande område som efterhand skulle få många fyrfota och bevingade invånare. Man kan föreställa sig hur ljungpiparen var en tidig inflyttare. Landet som befriats från det tunga istäcket torde ha passerat den väl. Den var sannolikt en allmän häckfågel då när grästuppor och de första tåliga blomväxterna väl etablerat sig. Då började livsutrymme för insekter och andra småkryp och därmed födounderland för ljungpiparna och de andra pionjärerna. På sensommaren förtärs också bär som då mognar och ger energitillskott. Idag är ljungpiparen hemmastadd i samma habitat. Eller som Erik Rosenberg (1902–1971) uttryckte det i *Fjället och myren* (LTs förlag, Ornitologiska Klubben i Örebro, 1987): "Går man upp på det stigande fjället [...] eller

någon av höjdbumlingarna ute på myrvidderna möter man först ljungpiparen och lappspåraren, de hör hemma på den något frodigare heden". Vidderens växtlighet behövs för att ge lite doldhet åt boet med de oftast fyra äggen, 52 x 35 mm, som båda föräldrarna ruvar ca en månad. En ljungpipare med sina behagliga färgtoner kan ge lagom skydd och det svenska namnet är inte fel, snarare tilltalande. Vid ankomsten på våren gör hanen i ordning några bogropar som honan har att välja mellan. Det latinska namnet *Pluvialis apricaria* anspelar i första ledet vidskepligt på annalkande regn och därefter på att exponera sig i solen.

Artens förekomst har fluktuerat starkt. Under värmeperioders utbredning av skog och tät växtlighet i stället för tundra och myrar måste ljungpiparna söka sig

Ljungpipare i svenska fjällen.
Foto: Mikael Arinder.

till andra områden. Men de är inte sena att återvända om marken öppnas upp. Vi har ju också haft flera istider och kanske har arten kommit och gått under hundratusentals år, långt före oss.

Skåne av idag är så fjärran man kan tänka sig från vidsträckt tundra med naturlig vegetation. Ljungpiparen är också utgången ur den sydligaste provinsens häckfågelfauna, eller finns med kanske ett eller två par ett och annat år. Det brukar då vara på någon mosse vid gränsen till Småland. En fordom häckningsplats som är trevlig att nämna är Skanörs ljun. Längre norrut, även långt upp under midnattssolen, har vi den och 2008 bedömdes den svenska populationen uppgå till drygt 100 000 par. Den har också länge varit en karaktärsfågel på Ölands alvar där den kallats, och kanske fortfarande kallas, alvargrim. Många andra dialektala namn på ljungpiparen har figurerat ute i bygderna.

Idag är ljungpiparen en i hög grad nordisk och baltisk fågel. Öster om oss häckar den på den nordsibiriska tundran och myrlandet, väster om oss på de skotska ljunghedarna, på Island och nordväst därom på ett mindre område på Grönlands östkust. Till Island återvänder ljungpiparen i mars och det är en trevlig tradition att media varje år rapporterar när den första blivit sedd. Då anses det vara vår på riktigt.

Ljungpiparnas visslingar och spel bjuder på de mest förnämliga och stämningsmättade upplevelser. Det finns här vid lag ett ord som inte går att komma förbi: vemod. En inneboende melankoli som varsamt sträcker sig ut i det öppna myrlandets frihet. En junidag vandrar vi in i en dal på Island, mellan sluttande bergväggar där ruvande stormfåglar lyser vita. En ljungpipare här, en annan som svarar en bit bort, en tredje längre in i dalen. Deras undersköna toner där inga människoboning-

”Nordlig” ljungpipare på häckningsplats. Foto: Gunnar Numme.

Höstflock i oktober. Foto: Mikael Arinder.

är kunde ses gav oss det vilda landets ödmjuka stämma i livets tjänst. I bakgrunden forsade ett vattenfall.

Det sägs att ljungpiparen gett upphov till en årsbok som varit populär sedan 1950-talet, nämligen *Guinness Book of Records*, nu *Guinness World Records*, eller på svenska *Guinness rekordbok* (Bonnier Fakta). Men i hela fridens namn, vad kan denna vadare ha med den boken att göra? Det låter ju alltför långsökt! Det lär vara så att bokidén föddes på en pub efter en fågeljakt. I november 1951 gav sig Sir Hugh Beaver på Irland ut med sin bössa. Han sköt mot bl.a. en flygande ljungpipare men dessbättre missade han. Han började då fundera på vilken "jaktbar" fågel som är snabbast. Han retade sig väl också på att den kom undan! Så föddes tanken på att samla rekord av alla de slag och sätta dem på pränt. Några *pint* öl behöver inte stå i vägen för en givande idé. Hur värdefullt rekordsamlandet är kan vi kanske låta vara osagt men första upplagan

publicerades 1955 och på svenska 1968. Succén blev stor och idag utkommer den roande boken med alla sina märkliga uppgifter på 40 språk i ca 100 länder.

Tyvärre har ljungpiparen som vadare och ibland uppdykande i stora flockar utsatts för jakt och lär göra det fortfarande på sina håll. Sven Nilsson (1787–1883), den legendariske lundaprofessorn, noterade alltid jaktliga förhållanden och matnyttighet, så även om höstliga jakter efter brockfogeln som ljungpiparen då ofta kallades. I åtta steg från 1904 infördes restriktioner i jakttiden fram till 1 januari 1968, då den fredades helt i den stora jakttidsreformen. I Danmark avskaffades jakttiden på *hjejlen* först 1982.

När häckningstiden är över och dagarna och nätterna får höstatmosfär drar ljungpiparna mot sydväst för att börja återvända i mars. De kan då samlas i flockar på tusentals individer som är fascinerande och intensiva att följa i kikaren över öppet

Ljungpipare som rastar vid kusten under höstflyttningen. Foto: John Larsen.

Ung ljungpipare. Foto: Hans Falklind/N.

landskap. Den 3 november 1982 observerades 13 000 ljungpipare i en flock vid Foteviken. De utför smått hisnande rörelser under höstlig himmel. Alltid förvånas man över att detta inte leder till fatala kollisioner i det fartfyllda tempot. "They wheel around in a tight flock" och när de landar, "the dark golden brown upperparts show" som *The Complete Book of British Birds* (AA, RSPB 1999) uttrycker det. Den vackert gyllene bruna färgtonen i mönstret på fåglarnas ovansida, som den närbesläktade kustpiparen inte har, berättigar det engelska namnet *Golden Plover*. Flockarna kan avnjutas när de livar upp även den skånska slättens maximalt utnyttjade fält eller när de letar upp ängar som exempelvis Vomb, då och då i sällskap med likaså sydvästflytande tofsvipor och starar.

Arne Ohlsson
arneohlsson51@gmail.com

Förändringar av fågellivet på Revingefältets betesmark efter fyrtiosju år

I denna uppsats redovisas hur fågellivet på Revingefältets betesmark förändrats mellan åren 1975 och 2022.

Resultatet visar på både dynamik och stabilitet.

Upprepade inventeringar är alltid intressanta och förhoppningsvis kommer någon att följa upp med en ny inventering om 20–30 år. Hur ser det ut då?

Sören Svensson

Häckningssäsongen 1975 anordnade Sam Erlinge och jag en fågelinventering av ett stort område med permanent betesmark runt gården Kronotorp nära Torna Hällestad i Lunds kommun. Inventeringen ingick i en jämförelse mellan fågellivet i två områden, det ena med betesmark och det andra med traditionell jordbruksmark. Resultatet publicerades i *Anser* (Erlinge & Svensson 1976). Fyrtiosju år senare, 2022, upprepade jag inventeringen av det område som var betesmark. Många förändring-

ar av artinnehållet noterades. Tjugo arter fanns båda åren, men elva arter som fanns 1975 saknades och nio nya arter hade tillkommit 2022. Helt annorlunda var det med den totala fågelfaunan, den hade nästan inte förändrats alls. Nästan samma antal arter fanns båda åren, 31 respektive 29, och det samlade antalet par var också nästan detsamma, 151 respektive 163. Således fanns både dynamik och stabilitet i detta starkt människopåverkade fågel-samhälle. Alla detaljer finns i Tabell 1.

Figur 1. Det inventerade områdets utseende och gräns.
Underlag: Maxar Technologies.

Inventeringsområdet är ett öppet beteslandskap med ett fåtal trädgårdar, gamla trädrader och en trädbevuxen tidigare torvtäkt. Foto: Sören Svensson.

Det inventerade området är 146 hektar och ligger alldeles nordost om Torna Hällestad. Det begränsas av vägen från Tornagården till Skrivaremöllan, bäcken från Skrivaremöllan till Tvedöra samt vägen från Tvedöra till Stensoffan och vägen från Stensoffan tillbaka till Tornagården. I Figur 1 finns en karta som visar områdets utseende och gräns.

Under de fyrtiosju år som gått har det inte skett några betydande biotopförändringar. Markanvändningen är densamma. Området har hela tiden varit militärt övningsområde och utnyttjats av både band- och hjulfordon samt betats av kor. Ingen konstgödsel har tillförts. Utöver ytlig harvning och skrapning för att reducera spåren av fordonen efter övningar har ingen markbearbetning skett. Detta gäller för 97 procent av området. Resten täcks av några byggnader, trädgårdar och lövdungar, inklusive en liten tidigare torvtäkt vid Bille-

maden. Mellan tidigare ägo gränser finns rader av träd med en längd av ungefär en och en halv kilometer. Dessa trädraders sträckning har inte ändrats sedan 1975. Träden har givetvis vuxit i omfång, såväl kronorna som stammarna, men bara ett fåtal har dött och fallit. En del buskar mellan träden har försvunnit på grund av betet. Övriga förändringar är också små. En tallplantering om en knapp hektar har avverkats. En mindre gård, Ångtorpet, har rivits, men en intilliggande liten gård finns kvar. En lada vid Kronotorp som blåst omkull har ersatts av en ny byggnad. Fuktängar som skattades till två hektar 1975 har möjligen minskat något.

Inventeringen 1975 utfördes av Christer Hansson och Ragnar Hall. Min egen inventering 2022 gjordes på samma sätt som 1975 för alla arter utom sånglärka, nämligen genom revirkartering eller registrering av säkra häckningar. De senare var

En trädad vid Amenebro med tjugo holkhäckningar av stare. Foto: Sören Svensson.

häckningar av främst arter som matade ungar på lätt synliga boplatser (exempelvis stare, pilfink, kaja). För arter med risbon räknade jag bon, där jag observerade aktivitet (främst en råkkoloni).

Sånglärkan inventerades med sedvanlig revirkartering 1975. Jag använde ett annat förfarande 2022. Jag satt i bil eller satt stilla i terrängen och bevakade överblickbara delområden. Jag följde sånglärkornas aktiviteter och rörelser, inklusive sång och revirstrider, tills jag fått en bild av antalet par som jag kände mig nöjd med. Varje delområde kunde dock studeras på detta noggranna sätt bara två gånger.

Analys och diskussion

Man kan dela upp arterna i kategorier efter hur de placerar bona. En kategori arter är de som utnyttjar mänskliga konstruktioner, i detta fall byggnader och kraftledning. Åtta sådana arter registrerades

minst ett av åren. Fyra av dem fanns 1975 men saknades 2022: gråsparv (2 par), hussvala (6), ladusvala (4) och tornsegelare (2), således en minskning från 14 till 0 par. Till samma kategori hör pilfink och sädesärta. De fanns i ungefär samma antal båda åren, tillsammans 11 respektive 15 par. Staren ökade i antal från 12 till 30 par, men av denna ökning tillkom 20 par i samma antal holkar efter 1975 genom ett forskningsprojekt (rapport från Henrik Smith). Kajan ökade dramatiskt, från 2 till 24 par. Det berodde på att de 2022 bodde i en nyuppförd byggnad som ersatt en gammal maskinhall som störtat samman i en storm. Det kan nämnas att nästan alla pilfinkar häckade i bärarmar till en kraftledning 2022; hur de häckade 1975 vet jag inte. De två åren var det alltså hela 26 respektive 42 procent av inventeringsområdetets fåglar som hörde till denna biotopkategori trots att dess areal bara upptog tre procent av området.

Tabell 1. Antal häckande par av fågelarterna i området runt Kronotorps gård på Revingefältet åren 1975 och 2022.

Art	1975	2022	Ändring	Art	1975	2022	Ändring
Blåmes	3	1	-2	Stare	12	30	18
Bofink	5	4	-1	Steglits	2	0	-2
Buskskvätta	7	3	-4	Storspov	1	1	0
Fasan	1	0	-1	Svarthätta	0	1	1
Gransångare	0	1	1	Sånglärka	48	40	-8
Gråsparv	2	0	-2	Sädesärta	3	3	0
Gulspurv	0	1	1	Sävsparv	2	0	-2
Gärdsmyg	0	1	1	Talgoxe	4	6	2
Gök	1	1	0	Tofsvipa	3	0	-3
Hussvala	6	0	-6	Tornseglare	2	0	-2
Hämpling	1	0	-1	Trädgårdssångare	1	2	1
Härmsångare	1	1	0	Trädpiplärka	5	4	-1
Kaja	2	24	22	Törnsångare	0	1	1
Koltrast	0	1	1	Ängspiplärka	10	5	-5
Kråka	2	2	0	Ärtsångare	1	1	0
Kärrsångare	1	0	-1	Summa arter	31	29	-2
Ladusvala	4	0	-4	Summa par	151	163	12
Lövsångare	6	0	-6				
Ormvråk	1	1	0				
Pilfink	8	12	4				
Ringduva	4	2	-2				
Råka	0	7	7				
Rödstjärt	0	5	5				
Skata	2	1	-1				
Skogsduva	0	1	1				

En annan kategori med inbördes likartade häckningsvanor är de som lägger boet på marken. Tre sådana arter är de som häckar på fuktäng. De hade minskat i antal, buskskvättan från 7 till 3 par, tofsvipan från 3 till 0 par och ängspiplärkan från 10 till 5 par, tillsammans från 20 till 8 par. Sånglärkan fanns spridd över nästan hela området, såväl på fuktiga som på torra sandiga delar. Beståndet skattades till 48 par 1975 och till 40 par 2022. Eftersom jag 2022 använde en annan metod kan jag inte vara säker på att det rör sig om en verklig nedgång. Dock överensstämmer en beståndsminskning med vad som hänt med det nationella beståndet av arten sedan 1975. Sånglärkan är trots eventuell nedgång ändå områdets karaktärsart.

Ett stort antal arter förekom båda åren i låga antal. För dessa spelar tillfälligheter

så stor roll att det inte går att orda mycket om förändringarna. Att det tillkommit 1 par gransångare 2022 är dock inte en tillfällighet eftersom arten 1975 ännu inte hade expanderat in i denna trakt. De fem paren rödstjärt 2022 är nästan säkert en följd av artens allmänna expansion i Skåne och Sverige. Lövsångarens frånvaro 2022, jämfört med 6 par 1975 är däremot svårförklarlig, men kanske har betetrycket gjort att det finns för få platser med låg och tät vegetation att lägga boet i. Jag hade bara en tillfällig observation i Billemeden 2022.

Artomsättningen mellan 1975 och 2022 beräknar jag genom att dividera summan av antalet förlorade och tillkommande arter med summan av totala antalet arter, det vill säga så här: $(11+9)/(31+29) = 20/60 = 33\%$. Jag känner bara till ett område i när-

Trots en viss tillbakagång är sånglärkan fortfarande områdets karaktärsart. Foto: Bengt Grandin.

heten där artomsättningen beräknats på samma sätt och för samma antal år emellan, nämligen lövskogsområdet Fågelsångsdalen (Svensson, Thorner & Nyholm 2010). Figur 3 i den uppsatsen visar att artomsättningen i Fågelsångsdalen under en period på 47 års avstånd från varandra var 30 %. I en helt annan miljö, fjällhed i Ammarnäs, gjorde jag samma beräkning (Svensson 2006, figur 7). På denna fjällhed var artomsättningen för 35 år mellan inventeringarna 30 %. Detta var det högsta tillgängliga årsavståndet i det materialet, men för 47 år bör omsättningen ha legat bara en eller ett par procentenheter högre. Slutsatsen är att artomsättningen i Kronotorpsområdet trots intensiv exploatering inte skiljer sig nämnvärt från den i andra mer opåverkade områden och miljöer.

Referenser

- Erlinge, S. & Svensson, S. 1976. Fågelsamhällen i jordbruksmark med olika markanvändning. *Anser* 15:201–210.
- Svensson, S. 2006. Species composition and population fluctuations of alpine bird communities during 38 years in the Scandinavian mountain range. *Ornis Svecica* 16:183–210.
- Svensson, S., Thorner, A.M. & Nyholm, N.E.I. 2010. Species trends, turnover and composition of a woodland bird community in southern Sweden during a period of fifty-seven years. *Ornis Svecica* 20:31–44.

Sören Svensson
soren.svensson@biol.lu.se

Lite om hussvalornas bosättningar

Hussvalans val av boplatser i anslutning till byggnader och andra konstruktioner har inte alltid välkomnats av oss människor.

Ofta har boplatstvalet förvänat och fascinerat, men ibland orsakat irritation.

Det är dessa skilda reaktioner som ligger till grund för denna uppsats.

Kenneth Bengtsson

I förra numret efterlyste vi rapporter om udda boplatser för hussvalor. Det gav inte jättestort gensvar men några fall med bon på båtar i korttrafik kom in. Den allra intressantaste rapporten kom från Håkan Borg som ibland passerar Falsterbokanalerna med båt. Håkan berättade att det häckade hussvalor under den fällbara bron. Så här skrev Håkan: "Under bron i kanalen häckar hussvalor och då bron är i uppfällt läge

läge flyger de omkring och väntar, lika otåligt som näsetborna, på att den ska fällas ner igen. Balkarna på undersidan bildar rejäla fack och kanske har svalorna byggt sina bon lite på sniskan för att passa både i uppfällt som nerfällt läge".

Det lät ju mycket spännande och det krävdes förstås kontroll på platsen. Bengt Grandin och P-G Bentz åtog sig detta uppdrag. Och visst stämde Håkans berättelse. Under den östra rörliga delen, dvs. klaffen av bron häckade både hus- och ladusvalor – tre par av den förra och kanske några fler av den senare.

Bengt Grandin bevittnade en öppning och att få upp klaffarna i toppläge (öppen bro) tog en minut och 20 sekunder. Att fälla ner klaffarna tog 40–45 sekunder. Total tid för öppningen var vid detta tillfälle cirka sex minuter. Under dessa minuter ändrade alltså bona läge från 0 till ca 80 graders lutning. Och det sker flera öppningar varje dag under så gott som hela häckningsperioden, närmare bestämt varannan timme. Att ägg och ungar klarar dessa lägesjusteringar kan tyckas vara märkligt, i synnerhet för ladusvalorna, vilka har ett öppet bo i motsats till hussvalornas mera slutna bo. Men förklaringen är nog att bona är placerade så att de lutar bakåt mot brotaket vid full öppning. *Foto 1* visar östra klaffen i uppfällt läge och bona är inringade. *Foto 2* visar några av bona vid uppfällt läge och *Foto 3* visar klaffen under rörelse. Fotona är tagna 18–28 juli.

Foto 1: Bron över Falsterbokanalerna i uppfällt läge.
Foto: Bengt Grandin.

Foto 2: Närbild på bona vid uppfäld bro. Foto: Bengt Grandin.

Foto 3: Bonas läge under broöppning. Foto: Bengt Grandin.

Bona är alltså placerade nära "gångjärnen" på klaffens kortsida.

Bengt och P-G berättar att bona är svåra att se när bron är nedfäld, såvida man inte

befinner sig i båt, och ingen har sett några ungar. Men svalor flög frekvent till och från bona sent i juli och fotona visar också spillningsrester. Så ungar bör ha funnits i bona.

Mycket mer än detta har vi alltså inte fått in och knappast några rapporter om stora kolonier heller. Om detta får vi återkomma till i nästa nummer. Däremot har vi fått flera negativa rapporter om bon som raserats, bl.a. från en campingplats på Österlen, samt om nätningar och andra hindrande åtgärder på diverse byggnader. Det som folk upplever som ett problem är svalornas spillningshögar nedanför bona

eller på utstickande detaljer på väggen. Några stänk kan också hamna på själva väggen. Men det är ren skit och därtill vattenlöslig, i motsats till så många andra föroreningar som vi människor sprider omkring oss. *Foton 4 och 5* är tagna vid en 18-hövdad koloni i Åkarp och visar spillningshögar på mark och fönsterbräde. Husägaren är i detta fall mycket positivt inställd till svalorna, vilket vi tackar för.

Foto 4 & 5: Spillning på mark och på fönsterbräde rakt under bon.
Foto: Kenneth Bengtsson.

Kalle Nilsson i Höganäs besökte under våren 2023 tre gamla välkända kolonier och han berättade som följer:

1. *Kullagården inklusive golfklubben och gamla Kullagården inventerades första gången 1960 av Sven-Åke Hanson. Kullagården hade då 60 par hussvalor och gamla Kullagården tre par. I år är gamla Kullagården under ombyggnad och saknar tak på en av byggnaderna. Kullagården har byggts ut sedan 1960, på ett par*

platser, främst för driften av golfbanan. Antalet hussvalor vid den första Kullabergsinventeringen 1974 beräknades till 30-35 par och 2014 till 23 par. I år hittades bara sex par och det är en minskning med 90 %, på den lokalen. En del av byggnaderna har försetts med nät, så att svalorna inte kan bygga längre, men det fanns hela och rester av drygt 25 bon och även märken av tidigare bon, där svalorna åter skulle kunna bygga.

2. Fyrmästarbostaden samt nya och gamla Naturrum. Gamla Naturum var inte byggt vid Kullabergsinventeringen 1974. Nya Naturum byggdes på den plats där fyrförpersonalen tidigare bodde, fastigheten brann ner 2006 och återuppbyggdes senare. Fyrmästarbostaden har varit intakt under hela tiden, men fasaden m.m. har renoverats under perioden. 1974 häckade 5–6 par och 2014 två par. I år hittades totalt nio bebodda bon, men det fanns minst 15 påbörjade eller färdiga bon i fyrområdet. Vid besök i början av juli var ett par bon under konstruktion, alltså just påbörjade. Tråkigt att se är att även Naturvårdsverket har nätat under takskäggen på vissa ställen. Då jag inte har tillgång till trädgården runt fyrmästarbostaden, kan det eventuellt finnas ytterligare något aktivt bo där. Att det finns flera lämpliga byggnader och ingen byggnation under senare år, kan ha gynnat arten här ute på yttersta spetsen och man kan väl misstänka att det finns en del omflyttningar mellan dessa två huvudplatser.
3. Nyhamnsskolan är en mörk historia. Som uppvuxen i Nyhamnsläge är hussvalorna för evigt inristade i minnet. Där jag själv växte upp på 1960-talet hade vi en veranda där det fanns ett drygt 20-tal bon och på huvudbyggnaden ytterligare några par, byggnaden finns ej längre kvar. Som Erik Rosenberg skrev "från boet höres ett ständigt småtrevligt resonemang mellan makar och ungar". Dessa resonemang under varma sommarkvällar finns för evigt kvar i minnet. Då jag var en av de första årskurserna som flyttade in på Nyhamnsskolan har jag med nöje sett svalornas dragning till byggnaden. Dessa hussvalors öden har även varit uppe i Höganäs kommunfullmäktige. Skolan byggdes åter ut under 2014–2015. I samband med denna ut-

byggnad nätades takutsprången. Enligt en motion hade svalorna under flera veckor svärmat runt de gamla boplatserna innan de gav upp. Lars Unger, klasskamrat och fågelskådare drev frågan "Rädda våra svalor" genom Miljöpartiet. Kommunfullmäktige beslutade att häckningsplatserna skulle skyddas och att Nyhamnsskolans häckningslokaler skulle återställas. Lars Unger har sedan beslutet togs inventerat västra sidan av skolan. Inte en enda hussvala har återkommit. Idag kan man se märken efter 36 bon på västra sidan och 14 på den gamla gymnastiksalen, de två ursprungliga byggnaderna. Är man positivt inställd kan man eventuellt se ett påbörjat bo. Inga hussvalor har setts runt det aktuella området vid mina besök i år.

Foto 6: Hussvalebon vid nät som skulle hindra bosättning. Foto: Kalle Nilsson.

Kalle Nilsson hittade även en fastighet i Höganäs, där det såg ut att finnas många hussvalebon. Men det visade sig istället vara nät intill attraktiva hörn som förmodligen avsåg att hindra svalorna. Men nät kan falla sönder och några par hade istället utnyttjat dem som armering för nya bon (Foto 6).

Kenneth Bengtsson
kennethbengtsson53@gmail.com

Fotografera fåglar – del 2

Intresset för fågelfotografering har blivit stort och allt fler fågelskådare börjar fotografera fåglar. I tre artiklar ger jag tips på vilken utrustning du behöver, vilka kamerainställningar du bör använda samt hur du kan bildbehandla dina bilder i Photoshop Lightroom. Denna andra artikel handlar om kamerainställningar

Text & foton: Mikael Arinder

Om du aldrig hållit på med kameror tidigare så rekommenderar jag att du läser någon grundläggande bok om fotografering för att förstå hur exponeringstid/bländare/ISO-tal hänger ihop och hur man ställer in dessa parametrar på kameran. Läs också kamerans manual och lär dig hitta hur man ändrar antalet auto-

fokuspunkter, hur man växlar mellan olika autofokuslägen m.m. Låt aldrig kameran själv välja autofokuspunkter och använd inte Auto- eller Programautofokusläget, då tappar du kontroll över fotograferingen. Acceptera också att det inte finns en universalinställning för att få bra bilder, utan du måste kunna lite grann

Flytta autofokuspunkten (röd kvadrat) till fågelns öga snarare än att sätta punkten mitt på fågelns kropp. Ett skarpt fågelöga ger ett intryck av en knivskarp bild. Om du komponerar bilden i sökaren, som i detta exempel, så kan autofokuspunkten flyttas till fågelns öga med hjälp av kamerans joystick. Bilden är tagen med Bländarautomatik/Slutartidsförval på 1/800 s och One shot/Single-servo autofokus som är lämpligt för sittande fåglar. Brunglada, Egeside, 28 nov 2022.

om hur du ändrar kamerainställningarna efter situation.

Har kameran olika "autofokus-mode" kan det vara värdefullt om du lär dig hur man växlar mellan dem och förstå vilken "mode" som i bäst i respektive situation. Googla på "autofocus settings for bird photography" och lär dig mer!

Tänk på att använda minneskort i kameran som har tillräckligt hög skrivhastighet, dvs. som möjliggör för kameran att spara bilderna i den takt du tar dem. Detta kan vara begränsande vid seriebildstagnation. Följ kameratillverkarens rekommendationer.

Om RAW-format och färgrymder

Bilder i RAW-format innehåller mer information än JPEG-bilder. Man ställer in RAW- eller JPEG-format i kamerans meny. Många fågelfotografer väljer att fotografera i RAW-format eftersom det ger större möjligheter att rätta felexponerade bilder i efterhand än om man fotograferar i JPEG-format. Å andra sidan måste RAW-bilder redigeras i efterhand för att man ska kunna ladda upp dem på webben eller printa dem. Bildfilerna blir tunga i RAW-format, och det får man kompensera med ett minneskort som har större lagringsutrymme och med större hårddiskar att lagra bildfilerna på.

Om bilderna bara ska användas på webben så är färgrymden sRGB lämplig. Om du också tänker publicera bilderna i tryckta medier så är det bättre att fotografera i den mer kompletta färgrymden Adobe RGB (1998). Välj färgrymd i kamerans meny.

Bländarautomatik/Slutartidsförval är att föredra

Fågelfotografen tvingas prioritera antingen exponeringstid eller bländare eller ISO-tal. Valet blir ofta en snabb ex-

poneringstid för att kunna få en skarp fågel. Valet sker på bekostnad av största möjliga bländare (låg bländarsiffra) som ger kort skärpedjup, samt kräver högre ISO-tal med risk för gryniga bilder. Detta är dock mer lockande än att få klara, ogryniga bilder vid lågt ISO-tal, men som är rörelseoskarpa eftersom exponeringstiden är för lång.

Jag har nästan alltid kameran inställd på bländarautomatik/slutartidsförval (Tv/S) och på Auto ISO. Det kan vara klokt att i kamerans meny ställa in ett övre max-värde för Auto ISO, t.ex. 6400 eller 12800, för att inte bilderna ska riskera bli hopplöst gryniga. Vad gäller antal sökarpunkter för autofokusen så väljer jag oftast en enda punkt i mitten. Med min spegelreflexkamera försöker jag alltid rikta autofokuspunkten på fågelns öga snarare än att sätta punkten mitt på fågelns kropp. Ett skarpt fågelöga ger nämligen ett intryck av en knivskarp bild. Vissa moderna, spegellösa kameror har ögondetektion och förmår att automatiskt ställa in skärpan på fågelns öga. En utmärkt finess!

Sittande fåglar

När jag fotograferar sittande fåglar så ställer jag in 1/800 s, One shot/Single-servo autofokus (AF-S) samt långsam seriebildstagnation. Då ställer kameran in skärpan en gång och ändrar den inte därefter om fågeln sitter still. Är ljuset dåligt går jag ner i slutartid till 1/500 eller 1/250 och tar i gengäld fler bilder för att vara säker på att få några skarpa. Man bör egentligen inte gå under 1/brännvidden, t.ex. 1/500s om man har ett 500 mm tele, för att vara säker på att få skarpa bilder. Bildstabilisering och/eller stativ ökar dock möjligheterna att få bra bilder vid längre exponeringstider. Tänk på att även om kameran är still så kanske fågeln rör lite på sig.

Promenerande vadare kan vara svåra att få skarpa. Då krävs Bländarautomatik/Slutartidsförval på åtminstone 1/1600 s (eller snabbare), kontinuerlig autofokus och seriebildstagnning. Denna bild är tagen på 1/1600 s. Kärrsnäppa, Beijershamn Öland, 23 juli 2015.

Fåglar som rör sig

När jag fotograferar fåglar som rör sig aktivt i ett grenverk så ställer jag in 1/1200 s, AI Servo/ Continuous-servo autofokus (AF-C), en enda sökarpunkt i mitten för autofokusen, samt långsam eller snabb seriebildstagnning beroende på hur kvickt fågeln rör sig. Då ändrar kameran skärpan hela tiden i takt med att fågeln flyttar sig. Har du ett teleobjektiv med bildstabilisering så ska denna vara inställd i läget för panorering. Om fågeln finns inne i ett grenverk eller i vass så stänger jag av autofokusen och fokuserar manuellt.

Även när jag fotograferar promenerande vadare så ställer jag in kameran på detta sätt, men väljer gärna ännu snabbare exponeringstid, kanske 1/1600 s eller 1/2000 s för att fåglarna ska bli skarpa.

Flygande fåglar mot himmel

När jag fotograferar flygande fåglar mot himmel så ställer jag in 1/2000 s (1/3200 s för små fåglar), AI Servo/ Continuous-servo autofokus (AF-C), samt snabb seriebildstagnning, samt +1,5 stegs exponeringskompensation. En snabb slutartid i kombination med inställningen kontinuerlig autofokus krävs för att få skarpa bilder på rörliga mål. Använd ett kluster av sökarpunkter i mitten för autofokusen. Att i stället låta kameran själv välja autofokuspunkter är inte tillräckligt snabbt, åtminstone enligt min erfarenhet. Allt för många flyktbilder blir oskarpa. Exponeringskompensationen gör att fåglarna blir någorlunda rätt exponerade mot ljus himmel. Med vissa moderna, spegellösa kameror kan man se exponeringskompensationens effekt direkt i sökaren under tiden man

Fotografering av flygande fågel mot himmel kräver exponeringskompensation för att fågeln inte ska bli för mörk. Dessa båda bilderna visar resultatet utan exponeringskompensation (vänster), respektive med +1,5 stegs exponeringskompensation (höger). En snabb slutartid, t.ex. 1/2000 s, samt kontinuerlig autofokus krävs för att få skarpa bilder. Havsörn, Eslövs kommun, 24 maj 2023.

fotograferar, och kan på så sätt finjustera exponeringskompensationen för perfekt exponering.

Objektivets bildstabilisering ska vara inställd i läget för panorering.

Flygande fåglar mot varierande bakgrund

När jag fotograferar flygande fåglar mot ömsom skog/äng/åker/hav och ömsom himmel brukar jag köra i manuellt läge (M), ställa in 1/2000 s och full bländare (t.ex. f.5,6) och sedan rikta kameran mot skog/äng/åker/hav och ställa in ISO så att exponeringen blir korrekt. Alltså manuellt inställt ISO och ingen exponeringskompensation. Då bör alla bilder bli hyggligt exponerade oavsett bakgrunden. Objektivets bildstabilisering ska vara inställd i läget för panorering.

Fåglar i motljus

När jag fotograferar sittande eller hopande fåglar i motljus så brukar jag köra i manuellt läge (M), ställa in 1/800 eller 1/1200 s, full bländare (t.ex. f.5,6) och sedan rikta kameran mot vegetation i medljus och ställa in ISO så att exponeringen blir korrekt. Då bör motljusbilderna bli hyggligt exponerade. Ta en provbild och granska.

Våga ta motljusbilder! De kan bli otroligt vackra när fågeln omges av en ljus bård. Bäst resultat får du om solljuset faller in i aningen sned vinkel så att den inte lyser rakt in i kameran.

Ändra inställningar efter situation

Under tiden man rör sig i fält växlar motivmöjligheterna kontinuerligt – hoppande

de fågel, flygande fågel, sittande fågel, promenerande fågel – och då måste jag som fotograf kontinuerligt ändra inställningarna på kameran i takt med motivmöjligheterna. Jag måste ligga lite före så att jag är redo när bildmöjligheterna dyker upp.

Har du en spegellös kamera med ögondetektion bör kameran ställas in så att en knapp används för starta autofokusen och en annan knapp används för att starta ögondetektionen. Detta kräver samtidigt att autofokusen inte längre kan aktiveras med avtryckaren. När du fotograferar fågel bör du börja med att starta autofokuseringen så att kameran snabbt låser skärpan på fågeln. Och först därefter växla till ögondetektion. Om du istället skulle inleda med ögondetektion så letar kameran efter ögat snarare än efter fågeln. Detta fungerar dåligt om fågeln är i ett grenverk eller är på lite avstånd. Låter det nytt och krångligt? Läs mer om lämpliga inställningar av spegellösa kameror i kamerans manual och på olika fotografforum, t.ex. Facebookgruppen Svenska Fågelfotografer.

Efter fotograferingen, radera enbart helt oskarpa bilder i fält. Det kan vara svårt att avgöra hur bra/dålig en bild är enbart genom att granska den på kameradisplayen. En rättvis bildradering görs bättre hemma vid datorskärmen.

Läs mer

Vill du fördjupa dig i ämnet fågelfotografering rekommenderas dessa utmärkta böcker:

- *Konsten att fotografera fåglar och andra djur* - version 2.0 – av Brutus Östling

Motljusbild tagen i Manuellt exponeringsläge, där jag först manuellt ställt in slutartid, bländare och ISO mot vegetation i medljus så att exponeringen blir korrekt, och sedan använt dessa manuella inställningar i motljus. Då blir motljusbilderna hyggligt exponerade. Motljusbilder kan bli otroligt vackra! Skäggmes, Utvälinge, 6 februari 2021.

- *Flyktige motiver* – av Christian Tiller och Terje Kolaas (på norska)
- *Fotografera fåglar & vilda djur: naturfotografens 101 bästa råd* – av Ole Jørgen Lioddén

Mikael Arinder
mikael.arinder@telia.com

Falsterbo

mina minnen från unga år

Sveriges sydvästligaste hörn är favoritplatsen
för en av Danmarks främsta ornitologer och fågelboksförfattare.
Här återger han minnen från sina besök på Näset.
Det är rika upplevelser som började för mer än ett halvt sekel sedan.

Klaus Malling Olsen

Falsterbo är min favoritlokal som har gett mig massor av minnen sedan 54 år tillbaka. Jag har gjort en sammanställning av intryck från unga år. Några av den tidens skådare omnämns, personer som var med från början och som många känner från andra sammanhang. Jag hoppas att texten väcker till livs lite minnen och kanske inspirerar andra att skriva om sina.

Falsterbo är dessbättre anpassat också för rörelsehindrade. Fågelsträcket ses fint från rullstol vid bl.a. Falsterbokanalen och Skanörs ljung. En stig är också anlagd ända ut till yttersta observationsplatsen på Nabben.

Då jag som 12-åring på allvar började intressera mig för fåglar hade vi naturkunskap med Sven Kongsted på Krebs skola. Varför jag skulle tillbringa min sju första skolår där var väl för att familjen hade ambitioner för mig om en utstakad karriär. Gudskelov blev det inte så! Men det var en bra skola med eminenta lärare. Jag är dem stort tack skyldig för att

de väckte mitt intresse för språk och respekterade min passion för fåglar. De såg inte ner på detta utan betraktade det med nyfikenhet som ledde till min motivation: Hitta ditt ämne och gå in för detta med självständiga studier.

Grundskolans läroböcker i naturkunskap blev förstudier till det verk, *Årstiderna**, som Poul Holm Joensen och Claus Bering gav ut omkring 1970. De var som en revolution i att förmedla naturen genom att visa djur och fåglar i sina naturliga omgivningar. Ofta var illustrationerna i litet format och krävde närstudier för att upptäcka alla detaljer. I läroboken för årskurs 6 (Joensen & Bering 1963) tog man upp fågelsträcket:

”Det finns en plats som man kan rekommendera alla att besöka som har lust att studera flyttfåglar. Det är Falsterbo i sydligaste Skåne”. Textens fortsättning kan 50 år senare ge mig både gåshud, tårar i ögonen och en klump i halsen! En klasskamrat blev förhörd i ämnet och nämnde

* Fotnot:

Årstiderna är fyra böcker av den flitige illustratören, konstnären och naturfilmaren Claus Bering (1919–2001) och Poul Holm Joensen som utkom under åren 1967–1970, och även på svenska. De gav en god inblick i årets gång för både djur, växter och alla habitat på våra breddgrader. Även idag är dessa innehållsrika böcker, helt i färg, mycket läsvärda och de är sköna att bläddra i. Om du inte har dem på din bokhylla, köp dem gärna i något antikvariat. I *Anser* 2020/1 på sidorna 46–47 finns mer att läsa om *Årstiderna* och deras fyra delar *Våren*, *Sommaren*, *Hösten* och *Vintern*. De utgavs i Sverige av Bokförlaget Forum, omfattande 888 sidor. Bering producerade också flera andra böcker, bl. a. *Notater fra naturen* i ett par volymer. Många av hans filmer har visats på dansk TV. (*Arne Ohlsson*)

"Those were the days". Klaus på Nabben någon gång i början av 1980-talet. Foto: Henrik Kisbye.

Skanör. "Det är bara när det råder östlig vind", tänkte jag. Hur kunde jag komma på det som 13-åring? Låg det något ödesbestämt i det?

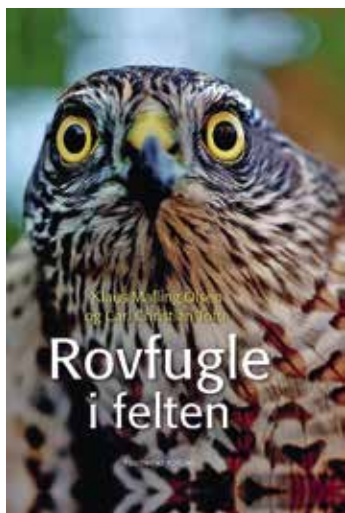
Första gången jag besökte Falsterbo var en gråvadersdag, 22 september 1968 med DOF (Dansk Ornitologisk Forening). Ledaren var C. A. Blume, assisterad av Svend Pedersen och Jens B. Bruun. Turen gav oss 13 nya arter trots att vädret inte var det bästa.

Senare följde massor med upplevelser och 53 år efter mitt första besök kan jag blicka tillbaka på ett pärlband av minnen från den plats på jordklotet som fick den största betydelse. Jag har arbetat där och träffat människor som gett mig mycket och jag har haft upplevelser som aldrig ska glömmas. Rent utvecklingsmässigt är Falsterbo min viktigaste lokal, en del av mitt DNA på nivå med Roskildefestivalen och TV-serien Matador.

En av de första kittlande upplevelserna var ett intensivt rovfågelsträck över Ljungen 12 oktober 1969. Vi tvingades dock bryta upp eftersom ledaren insisterade på att vi också måste ta en eftermiddagsvandring på Skanörs revlar. Det förlorade vi mycket på. Nästa datum jag kommer att tänka på var det legendariska 4 september 1971 med ett rekordstort antal bivråkar och veckan efter min första stäpphök, en gammal hane rakt över huvudet, på Ljungen 12 september, kort efter min första aftonfalk och mindre skrikörn. Det var en dag som började med en ilandfluten kropp av ett barn efter en flygolycka över Öresund veckan innan. Det är upplevelser som bitit sig fast i medvetandet.

De bästa minnena från fågelsträcket är från Falsterbo, de vackraste soluppgångarna från Nabben när solen orangeröd stiger upp ur Östersjön rakt söder om

Trelleborg och målar himlen i de vackraste färger. Morgonens första våg av sparvhökar har redan passerat och skaror av småfåglar ger sig i väg i bågflykt över havet, ledsagade av doften från lätt ruttande tång. Oktobers isblåa, kristallklara dagar när surrealistiska mängder duvor, rovfåglar och gäss lämnar Sverige mot en bakgrund av skarpt tecknade cumulusmoln över en höstligt orangeglödande björkskog. Den vackraste stäpphök – skönast av dem alla – kommer spöklikt elegant glidande över Ljungens höstlila flor av blommande ljung. Två kungsfågelsångare som vid tre besök underhöll ett välmotiverat ungdomsläger från DOF 1989. Aldrig glömmes att så kan fältornitologi vara. Deltagarna blev framstående i den danska fältornitologiska sfären. Den unga labben som rastade i september 1980 på Skanörs revlar, rapporterad som storlabb, sedan som bredstjärtad labb och slutligen som kustlabb satte i gång en internationell karriär som skrivande skådare.

Rovfugle i Felten – En av Klaus många böcker utgiven första gången redan år 2007.

Ofattbar var även "miljondagen" 5 oktober 1975 – den största dagen i Falsterbo någonsin med mer än en miljon sträckande finkar i mulet väder och frisk sydvästvind. Och vi hade sköna sommardagar i frisk västvind med myriader av vadare, måsar och tärnor på närhåll.

Den trädpiplärka som inte var ett dugg avvikande, bortsett från den sena tidpunkten på året och att den var helt tystlåten, fick oss alla att erkänna att vi i oktober 1988 visste för lite om pip-lärkornas dräkter. Från senare minnen finns orientvadersvalan 2001 i minnet. Den fick i gång ivriga skådare att på museer göra jämförelser och blev en pionjerrapport på internet. Själv tillbringade jag det mesta av sommaren på Zoologisk Museum i Köpenhamn med att mäta och detaljstudera skinn av vadarsvalor. Detta ledde vidare till boken *Rovfugle i felten*. Mycket av materialet till den boken blev insamlat i just Falsterbo.

Från 1970- och 1980-talen kommer jag ihåg en evig kamp mot myndigheterna. Allemansrätten tolkades lite annorlunda i Sveriges rikaste kommun, Vellinge, där Falsterbo ingår. Här sattes prestige och pengar över lagar, föreskrifter och anständighet. Falsterbo var nästan en spökort med jättevillor och mycket lite aktivitet. Här hade vi den gamla svenska överklassen, på "rätt" sida om den nedlagda järnvägen. Möjligheterna till inkvartering var – och är – ganska begränsade här i överklassens sjukstuga. Därför regerade fantasin hos de mer radikala medlemmarna bland skådarna. Ungdomsupproriskt ledde detta till ett tältläger i *Gryden*, en sänka i Falsterbo stadspark alldeles bakom kyrkan. Att så många använde fågelstationen som värmestuga var inte alltid populärt på stationen. Förhållandena var primitiva med stinkande utedass och kallt vatten.

I *Gryden* var det på 1970-talet livfullt och vi hade glada dagar med sprit och skådarsnack. Ibland lade myndigheterna märke till detta och vi blev avvisade av polisen eller Skogskarlen, tillsyningsmannen som egentligen var ganska förstående. Han lärde oss unga danskar med begränsad auktoritetstro att campingförbud rådde i parken, men att skogen norr om Ljungen omfattades av allemansrätten. På helgerna struntade vi helt i förbudet, när vi anlände fredag kväll med tält, fälttutrustning och litervis med starka drycker.

En ny tillsynsman kom 1980 som konsekvent ringde polisen. Så kom ett par konstaplar som var som hämtade ur Sjöwall Wahlöös polisromaner. Då tog vi oss an badhytter. I Falsterbo stadspark finns många sådana som minne från den tid då man måste vara diskret när man klädde om. De var perfekta för oss! Olåsta badhytter blev nattkvarter, den största kunde hysa tre personer. Den försågs med luftmadrasser från en grannhytt. Vi satte våra lås på de intagna hytterna och så hade vi övernattning i början på 1980-talet. Att "ockupationen" inte var helt problemfri visar en anteckning 12 september 1981: "Lurade polisen på kvällen i Stadsparken som godtog vår förklaring att vi skådade nattaktiva fåglar, och de följde inte efter oss. Tänk om vi halvt berusade tvingats lämna badhytterna i mörkret! Det hela inträffade efter en obligatorisk del av weekenden: lördag kväll på pizzerian och halvliters Stor Stark (guldöl, av vänner kallad Svart Stork)".

Att tro att ockupationen av hytterna kunde fortsätta utan att det märktes var naturligtvis naivt. Året efter hade flera försetts med ännu större lås. En lapp uppsatt i Falsterbo stadspark varnade för "otillbörligt användande av badhytter". Så tog detta slut i oktober 1982, men kul var det.

Vägen ut till Knösen var under en period spärrad med en bom, men med koden 5-4-6 öppnade vi den. Och i början på 1980-talet blev vi ovänner med kyrkvaktmästaren. Efter ett skyfall torkade vi våra tält på kyrkomuren och det såg han inte på med blida ögon.

Den 16 oktober 1982 fick vi äntligen en lösning på övernattningsförhållandena. Denna dag hade John Damgård och jag upplevt ett stort rovfågelsträck. Efter besök på Pizzeria Falsterbo behövde vi finna en plats för att tälta. Vid slutet av Sjögatan, nära Falsterbo Fågelstation, fanns en tomt, där ett badhotell hade brunnit ner 1972. En idealisk plats, omgiven av träd och några meter från en byggnad med toaletter, och nära de viktigaste skådarlokalerna. Här reste vi tältet. Nästa morgon när vi skulle ta ner tältet lade vi märke till ett stort skjul. Det tillhörde windsurfare och de var glada för vår närvaro eftersom det betydde övervakning av deras dyra tillhörigheter. Platsen blev vårt *Ghetto*.

De som åkte till Falsterbo för kortare eller längre perioder på 1980-talet var svaga för rock och reggae. Många kvällar på 1980-talet genljöd vårt *Ghetto* av Nationalteatern, Bob Marley, Neil Young och Iron Maiden från kassettspelaren när dagens ornitologiska upplevelseskörd skulle firas. Då kunde här finnas uppemot 30 tält. Det var livade, glada dagar. Tidigt på morgonen kaffe vid tälten och så ut i fält, gärna hela dagen. Hem till tälten och fram med Primusköken, där vi ofta lagade en monoton blandning av kokt ris och svamp. Därtill massor med bladselleri då en av skådarna hade en period som vegan. Min och Laustens första ingivelse när veganen hade lämnat Falsterbo var att inhandla älgbiffar.

Pizzeria Falsterbo med italiensk ägare blev en behaglig värmestuga. Vi käkade

Efter "steppehøgen" blev det samling i Pizzeria Falsterbo. Landskamp i fotboll väntade.
Foto: Bjørn Ginman.

Föredragshållaren Klaus anno 2013.
Foto: Vicky Knudsen.

mängder med Pizza Siciliana med extra vitlök. När TV visade fotboll fylldes lokalen av sportentusiaster, som i september 1983 när Danmark mötte England på Wembley – efter en dag med perfekt fågelsträck som kulminerade med en juvenil stäpphök. Allan Simonsen gjorde 1–0 på straff. Dansk fotbolls guldålder hade börjat.

"The ghetto years" blev en viktig del av Falsterbominnena. Ända till 2017 kunde *Ghettoen* hysa tält, men sedan bebyggdes tomten.

Klaus Malling Olsen
klausmalling@gmail.com
 (Översättning: Arne Ohlsson)

Artfakta – Kungsfågelsångare

Här följer ännu ett exempel på de Artfaktablad som löpande läggs ut på SkOFs hemsida under rubrik *Fågelintresse*. Denna gång presenteras texten om kungsfågelsångare.

Sammanställt av Kenneth Bengtsson (mars 2023)

Utbredning

Kungsfågelsångaren hör hemma i östra Sibirien, norra Mongoliet, nordöstra Kina och Nordkorea.

Förekomst i Sverige

Kungsfågelsångarens fyndstatistik hänger sannolikt samman med ökad kunskap, ökad ringmärkningsverksamhet och kanske också med ökat intresse att skåda fågel bland snår och buskar.

Från att tidigare ha varit en mycket sällsynt fågel med bara ett dussintal fynd har den setts årligen sedan 1974 och under ett år (1996) med långt över 200 individer. Men vi tar det från början.

Sveriges första fynd gjordes vid Slävik, Fågelviken i Bohuslän 22 oktober 1957. Det var en konservator som såg fågeln i sin egen trädgård och han sköt den givetvis. Fågeln monterades och visade sig vara en hane. Ytterligare två fåglar av samma art sågs i trädgården (*Ahlén 1958*).

Fynd två gjordes vid Torhamns udde i Blekinge 4 oktober 1961 (*Nilsson & Lundgren 1993*).

Fynd tre och fyra gjordes på Öland och i Uppland 1962 och därefter följde Skåne 1965 och Sörmland 1968 (*diverse Vår Fågelvärld*). Fyndet i Uppland 1962 beskrivs väl och även här handlade det om en fågel som sköts. Det hände sig vid Arholma 11 oktober och under en insamlingstur för Zoologiska Monteringsateljén i Uppsala (*Vår Fågelvärld 24:81*). Därefter har observationer av arten ökat väsentligt

och den har alltså setts årligen i Sverige sedan 1974. Fynd nummer 100 gjordes 1983 och tusenvallen passerades 2001. Visar då denna utveckling på en faktisk ökad frekvens av kungsfågelsångare i Sverige? Nej, troligen inte. I en uppsats i *Vår Fågelvärld* 2000 visades att andelen fältfynd hade ökat kraftigt i förhållande till fångade vid fågelstationer och författaren slår fast att: "Ja, fågeliskådare påverkar i högsta grad det rapporterade uppträdande av sällsynta arter" (*Waldenström 2000*).

Fynden per år under perioden 1992–2022 varierar mellan 14 och omkring 280

Kungsfågelsångare. Foto: Mikael Arinder.

(Figur 1). Arten har setts i 21 av Sveriges 25 landskap och förstafynd för dessa visas i Tabell 1. Här visas också under hur många år arten har setts under perioden 1992–2022. Dessa uppgifter är hämtade från de olika årgångarna av *Fågelåret*. I Figur 1 visas antalet fynd per år under perioden 1992–2021.

Kungsfågelsångare ses huvudsakligen i oktober, men det finns även en del höstfynd från slutet av september och under november samt sex fynd i december och ett i januari. Vinterfynden är följande:

- Bohuslän 2 december 1986.
- Västerbotten 13 december 1996 (nyligen död).
- Halland 10 december 2006.
- Skåne 23 december 2007 – se nedan.
- Uppland 1 december 2012.
- Öland 16 december 2017.
- Skåne 7 januari 2012.

Fågeln i Skåne i december 2007 är intressant. Den upptäcktes i Lomma 23 december och sågs i området fram till 28 april 2008 (*Fåglar i Skåne 2007–2008 & Andell 2008*). Den handlade alltså om en lyckad övervintring. Att kungsfågelsångare kan lyckas med sådana visar också flera vårfynd i Sverige. Jag hittar fem aprilfynd, tolv majfynd och två junifynd. Fynden i april och maj har huvudsakligen gjorts i Blekinge, Öland, Gotland men i ett fall i Halland (april 2011) och Gästrikland (maj 2021). Sveriges första majfynd gjordes på Öland

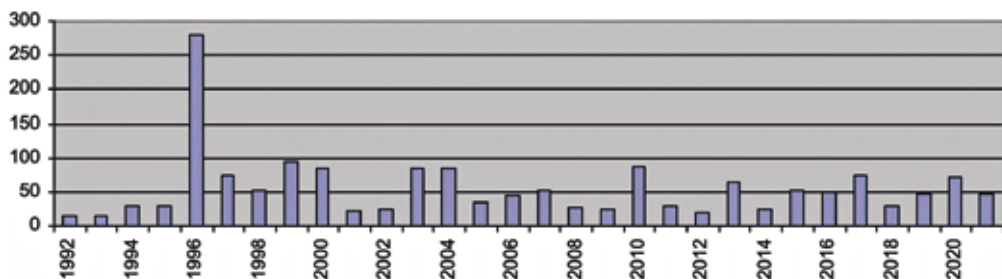
redan 1978 (*Artportalen*). De två junifynden gjordes i Västerbotten 2 juni 1986 (*Olsson & Wiklund 1999*) och på Nidingen i Halland 11 juni 1998 (*Artportalen*). Efter som övervintraren i Skåne sågs under hela sin vistelse fram till april har arten setts i Sverige under alla månaderna från september t.o.m. juni. I de fall där källhänvisning saknas har uppgifterna i detta kapitel hittats i diverse årgångar av *Fågelåret* och *Vår Fågelvärld* samt på *Artportalen*.

Förekomst i Skåne

Skånes två första fynd gjordes i Falsterbo 1965. Den första sågs 16 september och den andra ringmärktes 20 oktober (*Vår Fågelvärld* 29:97). Fynd tre dröjde till 2 november 1975 och gjordes också i Falsterbo (*Fåglar i Skåne* 1975). Därefter sågs 19 fåglar t.o.m. 1991 (diverse *Fåglar i Skåne*). Fynden för 1992–2022 redovisas i Figur 2 och totalen för alla år bör vara 148 fåglar.

Kungsfågelsångare ses inte årligen i Skåne och när det sker handlar det som regel om en eller ett fåtal individer per år. Det absolut bästa året för Skånes del var 1996 då inte mindre än 22 individer noterades (*Fåglar i Skåne* 1996). Detta år var också det hittills främsta för riket som helhet då omkring 280 fåglar sågs.

Precis som för landet i övrigt ses de flesta kungsfågelsångarna i Skåne under oktober. Men Skåne har också några udda

Figur 1. Antal rapporterade fynd av kungsfågelsångare i Sverige 1992–2021 (respektive *Fågelåret*).

Tabell 1. Första fyndåret samt antalet år som arten setts under 1992–2022. (enligt *Fågelåret* alla årgångar, diverse *Vår Fågelvärld* samt *Artportalen* 2022).

	Förstafynd	1992–2022
Skåne	1965	27
Blekinge	1961	29
Halland	1981	19
Småland	1996	3
Öland	1962	31
Gotland	1980?	29
Bohuslän	1957	10
Västergötland	1982	3
Östergötland	1986	7
Dalsland		0
Värmland	1982	7
Närke		0
Sörmland	1968	27
Västmanland	1995	2
Uppland	1962	29
Dalarna	1994	2
Gästrikland	1980	17
Hälsingland	1996	11
Härjedalen		0
Medelpad	1997	12
Jämtland		0
Ångermanland	1985	11
Västerbotten	1983	25
Norrbottn	1982	12
Lappland	2010	2

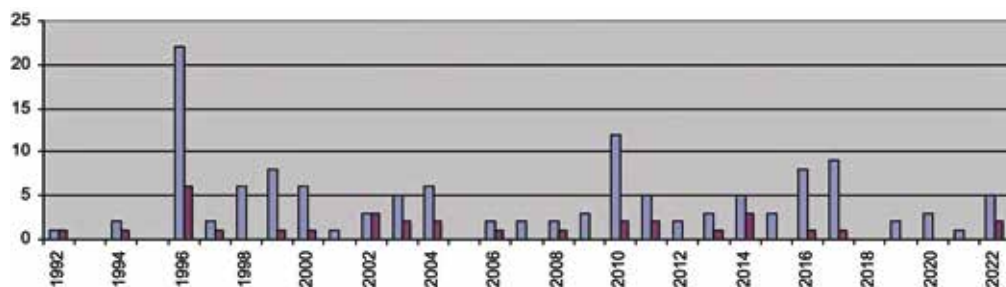
Kungsfågelsångare. Foto: Tommy Holmgren.

Fynden fram till omkring 1990 gjordes huvudsakligen på Falsterbohalvön men efterhand har sydöstra Skåne visat sig vara det bästa området för den som vill hitta en kungsfågelsångare i Skåne. Och oktober månad är att rekommendera.

fynd. Det mest udda är landets enda kända övervintring – den som skedde i Lomma 2007–2008 och som det berättas om i stycket ovan. En annan fågel sågs vid Stavstensudden 7–14 januari 2012 – alltså ett rent vinterfynd. Samma år gjordes även Skånes hittills enda vårfynd vid Stensoffa 18 april (*Fåglar i Skåne* 2012).

Förekomst i Danmark (Fuglekongesanger)

Danmarks första fynd gjordes i Hanstholm i norra Jylland 20 oktober 1968. T.o.m. 2019 hade det gjorts 453 fynd varav 163 på Christiansö i Östersjön. Övriga fynd har gjorts spritt i hela landet. Det nämns också fyra vinterfynd och sju fynd i april-maj (Christensen m.fl. 2022).

Figur 2. Antal rapporterade fynd av kungsfågelsångare i Skåne 1992–2021. Blå staplar visar totalantalet; röda staplar visar antalet fynd på Falsterbohalvön.

Referenser och övrig litteratur

De verk som informationen ovan bygger på är angivna i fet stil.

Ahlén, I. 1958. Kungsfågelsångare anträffad i Bohuslän. *Vår Fågelvärld* 17:331-334.

Andell, I. 2008. Kungsfågelsångare – en julklapp från taigan. *Anser* 47:114-118.

Christensen, J.S., T.H. Hansen, P.A.F. Rasmussen, T. Nyegaard, D.P. Eskildsen, P. Clausen, R.D. Nielsen & T. Bregnballe 2022. *Systematisk oversigt over Danmarks fugle 1800-2019*. Dansk Ornitologisk Forening.

Nilsson, T. & Lundgren, U. 1993. *Blekinges fåglar*. Blekinge Orn. Förening, suppl. 1993:1.

Olsson, C. & Wiklund J. 1999. Västerbotens fåglar. Umeå.

Rudebeck, G. 1962. *Våra Svenska fåglar i färg*. AB Svensk Litteratur, Stockholm.

Ullman, M. 1989. Varför är nordliga taiga-sångare och kungsfågelsångare tidigare än sydliga? *Vår Fågelvärld* 48:467-475.

Ullman, M. 1999. Kungsfågelsångare. *Vår Fågelvärld* 58:8:49. Förekomst i Sverige.

Ullman, M. 2011. Sällsynta fåglar i Sverige: Kungsfågelsångare. *Vår Fågelvärld* 70:5:32-35.

Waldenström, J. 2000. Skådarnas beteende påverkar fyndbilden. *Vår Fågelvärld* 59:6:21-23.

Sammanställt av
Kenneth Bengtsson

kennethbengtsson53@gmail.com

SkOF Res

Scanbird

Extremadura 20–27 april 2024

Reseledare: Björn Malmhagen

I priset ingår:

Flyg, transport under hela resan,
del i dubbelrum på hotell.

All mat från middag första dagen
till frukost sista dagen.

För pris, program och anmälan:

<https://skof.se/fagelintrasse/skof-res/>
eller www.scanbird.com

Teknisk arrangör och kontakt:

Scanbird ApS

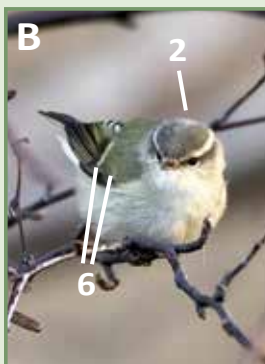
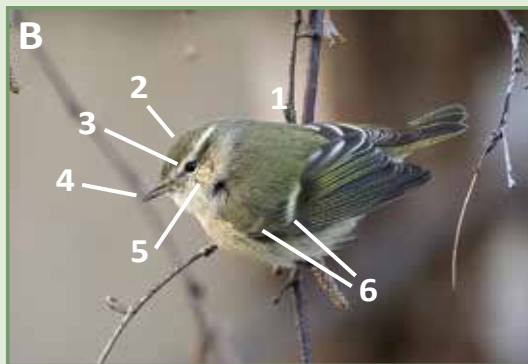
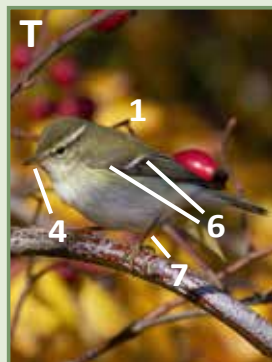
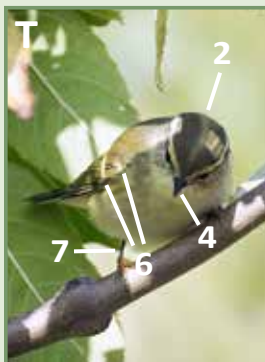
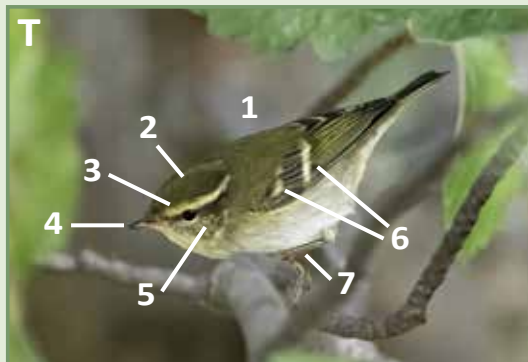
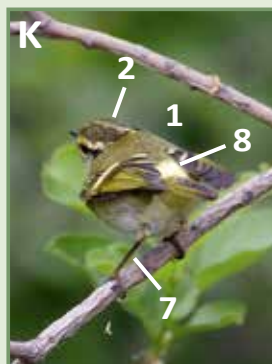
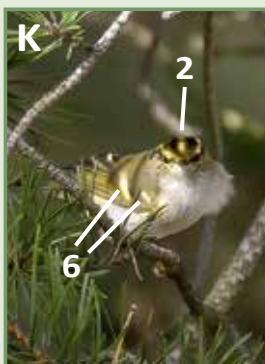
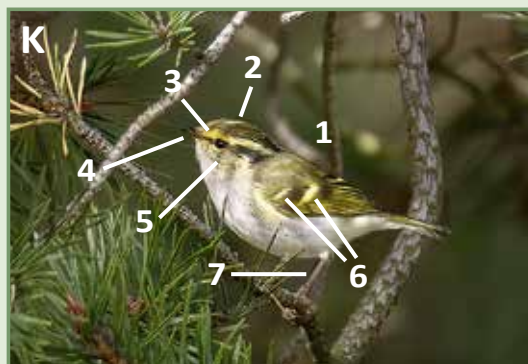
Telefon (+45) 234 234 04

Hemsida: www.scanbird.com – Mail: scanbird@scanbird.com

”Vingband” på hösten – så skiljer du dem åt

(Text och foton: Mikael Arinder)

Varje höst observeras enstaka *Phylloscopus*-sångare med vingband i Skåne. Det rör sig om tre arter: kungsfågel-sångare, tajgasångare och bergtajgasångare. De har sitt ursprung långt österut i Sibiriens tajga och Centralasiens bergsskogar, och de övervintrar i södra och sydöstra Asien. De fåglar vi ser här har alltså förrirat sig hit. Den vanligaste av dessa är tajgasångare, men även kungsfågelsångare och bergtajgasångare ses regelbundet i Skåne. Medan de två förra i huvudsak ses i slutet av september och oktober, så görs fynden av bergtajgasångare i regel från andra halvan av oktober fram till så sent som februari. Tajgasångaren och bergtajgasångaren upptäcks ofta på sina höga, visslande locklåten (”tsyist” respektive ”tze-vyt”), medan kungsfågelsångaren oftast är tystlåten. Alla tre arterna är små, i storlek mellan kungsfågel och gransångare. Här får du tips på hur du kan skilja dem åt i fält.

Kungsfågelsångare (K)

Rör sig mycket aktivt under näringssök. Ryttlar ofta under näringssök, likt kungsfågel. Kan hänga upp och ner likt blåmesar. Sällskapar gärna med kungsfåglar.

1. Klatschigt tecknad i mossgrönt, gult och svart som kontrasterar mot vit undersida. Ser storhuvad och kortstjärtad ut.
2. Randigt huvud med tydligt gult hjässband omgivet av svartgrön krona.
3. Långt, gult ögonbrynsstreck, orangegult mellan öga och näbb.
4. Kort, mörk näbb.
5. Murrigt tecknade örontäckare.
6. Dubbla, gulvita vingband.
7. Mellanbruna ben.
8. Gulaktig övergump (syns oftast bara när fågeln ryttlar).

Tajgasångare (T)

Rör sig ivrigt och nervöst, gärna högt uppe i trädkronorna. Ryttlar sällan under näringssök.

1. Varmt mossgrön ovan med (smuts)vit undersida. Övergumpen i samma färg som ryggen.
2. Grönt huvud med otydligt gult hjässband.
3. Långt, gult ögonbrynsstreck.
4. Kort näbb med ljus bas på undre näbbhalvan.
5. Murrigt tecknade örontäckare.
6. Dubbla, gulvita vingband. Det främre vingbandet kan vara svagt tecknat.
7. Mellanbruna ben.

Bergtajgasångare (B)

Närbesläktad med och mycket lik tajgasångaren. Rör sig ivrigt och nervöst, gärna högt uppe i trädkronorna. Ryttlar sällan under näringssök.

1. Kontrastlöst tecknad. Är ljusare, gråare och mer dämpad i färgton på ovansidan jämfört med tajgasångare, och har smutsvit undersida. Men de båda arterna är mycket lika. Övergumpen i samma färg som ryggen.
2. Huvudet gråbrunt utan gröna inslag, med otydligt, beiget hjässband.
3. Långt, beiget ögonbrynsstreck
4. Kort, mörk näbb.
5. Ljust tecknade örontäckare ger ett gransångarlikt utseende.
6. Ett tydligt, smutsvitt vingband. Det främre vingbandet är svagt tecknat eller saknas helt.
7. Svartaktiga ben.

Vägen ut

Fåglar är fantastiska! Dyker upp i de mest skiftande miljöer.
Om man iakttar noga, lyssnar, mäter och läser
märker man att de har – många olika – budskap med sig.

Ulrik Alm

Frånsett någon film på nittioalet, lånar jag titeln från Harry Martinsons ungdomsskildring efter barndomens berättelse i "Nässlorna blommar". Ungdomstiden, ett rastlöst sökande, inget skyddande bo. Där efter följde andra böcker som skildrar böljande pilgrimsår som skeppspojke på haven, innan avmönstring och hemkomst där skrivandet blev en fast ankarpunkt.

En illustration till de utmaningar en människa hade att hantera när förra seklet var ungt. Men mönstret går igen. Fler och fler känner idag att det pekas finger; anpassa dig! Till konjunkturen, arbetsliv, inflation, kroppsideal, privatliv och åtskilligt annat. Flexibilitet är högt prisat idag. Och vi betalar förmodligen ett lika högt pris i form av mental obalans. Psykiska påfrestningar har blivit rotfasta i en alltmer snurrande tillvaro. En fågelindivid har små möjligheter att förhålla sig till de – kanske allt hastigare – förändringarna i deras värld. En tjugofemårig råka, en trettiofemårig kungsörn eller en nästan femtioårig grissla kan möjligen justera lite på sina preferenser. Resten av anpassningen får skickas till variationens hasardbricka, i nästa generation, eller nästa, eller nästa. Förändringar får hanteras av DNA-strängens passform i ny verklighet. Tillkomme avkommans lott.

Natur- och fågelintresse är måhända ingen lösning för alla som lider. Det vore att förenkla. Men vilka fantastiska element som inryms längs vår väg. Rörelse, frisk luft, nödvändigheten av blicken utåt. Och – i bäs-

ta fall – också gemenskap i föreningssammanhang och på fågellokaler. – "Hallå, sett något ...?" Öppning som alltid funkar. För mig låter det som tidernas terapimanual.

Många människor utmanas av det out-sagda, det fördolda, det dubbeltydiga, de många vägvalen. Televisionens långkörare under vinterns fredagskvällar är uppenbarligen något "På spåret". Av tittarsiffror att döma. Tidningarnas analyser och kultursidor må sträva efter eleganta formuleringar, eftertanke och reflektion, men få journalister slår korsordskonstruktörens arbete. Dennes rutnät fångar väl så många tankar och bildningsspår.

Fåglar kan också vara budbärare. Deras vetenskapliga namn är för mig en närmast outsinlig källa med länkar till historien, folktro, personnamn, miljöer och mycket annat. Grekerna lade grunden till vårt vetenskapliga förhållningssätt. Över Athen närmast svävar den andra staden; Akropolis ("akro", lika med spets, krön och "polis" lika med stad, borg) – staden på klippan. Varje senvår får jag min underliggande påminnelse av en liten olivbrun, diskret, hoppare bland nässlor och vass. *Acrocephalus palustris* – kärrsångaren, den spetshuvade i kärret. Så, en ljum junikväll stannar jag cykeln längs gamla banvallen vid Höghult. Mästersångaren drar sina fenomenala imitationer – gudavackert från dikets parnass – och jag repeterar stilla lite av antikens snåriga historia. I en annan skolsituation; Roland håller – i samband med att han meckar lite med mikrofonen – lite engelsk

Kärnsångaren – "... drar sina fenomenala imitationer – gudavackert från dikets parnass ..."
Foto: Mikael Arinder.

språketymologi för oss kandidater. Latinets "laudate" ungefär lika med hylla, prisa. Engelskans loudspeaker, högtalare, härleder sina spår hit. Då är jag på vilsna vägar. Associationerna snurrar tyst, inga medtävlare, jag sitter i min egen tankebur. Dra! Dra! – minst åtta poäng. Sånglärkan – *Alauda arvensis* – den som sjunger högt, rentav jublar, över åkern. Där satt den! – Vad sa du nu Roland? Jag var lite borta ett tag... Fick ett kryss i lärkrutan.

Fåglar finns överallt! Fåglar lämnar tanke-spår – fåglar berättar mer. Fältbestämning är en skön konst, men dräktdetaljer, läten och miljö blir lite för endimensionellt i min smak. Jag vill fortsätta på spåret med det associativa och ibland lite spretigt anekdotiska när det gäller fåglar.

Häromsistens satt jag som åhörare till ett intressant föredrag med flyttfågelforskaren Sissel Sjöberg. Törnskator får bära en ljuskapsel där fåglarna i bokstavlig

mening "fotograferar", dvs. skriver med ljus. Uppbrottsstunden är klockad på minuten och allt därefter; position, vila, nya flygpass registreras fortlöpande. Sen går det etappvis mot söder på vägen ut. Men, för att travestera Harry M, många "Kap Farväl", men knappast "Resor utan mål". Törnskatan vet vart den är på väg. Den ska återvända med ljus magasinerat på skilda breddgrader. Ljus som forskaren ska sila och tolka genom sitt kunskapsspektrum. Mörkaste Afrika stämmer inte alls. Ett ljus-år i en törnskatas liv, ett ljusår är avståndet mellan Skandinavien och Afrika, ett ljusår väger grammet. Kunskap ska vara lätt att bära. Ljusets våglängder ger underlag för en levnadsteckning. Actogram – en grafisk framställning, ett år i en törnskatas liv. Låter måhända torrt – men alls inte – färdväg, vila, uppbrott, vägval. Spännande som en deckare, med den väsentliga skillnaden att här utgår historiens vingslag från ljuset.

Nobelmotiveringen för Harry Martinson löd; "För ett författarskap som fångar daggdroppen och speglar kosmos". Kärnfullt i all sin spännvidd, vackert! Men slutet blev inte lika vackert. Kritiken fångade det faktum att akademien belönade sina egna (delat Nobelpris med Eyvind Johnsson) och speglade en missunnsam inställning som Harry Martinsson aldrig kom över. Han valde slutligen själv sin väg ut. Under barna- och ungdomsåren hade han bara haft att finna sig i de omständigheter som en bister tillvaro bjöd. Fadern avled tidigt och modern "schappade" till Amerika. Kvar lämnades ett sockenbarn, för lägstbjudande att handha. En närmast osannolik väg för en blivande Nobelpristagare som ur kungens hand skulle bjudas på det högsta priset en författare kan föräras.

Under årens lopp har jag gjort hundratal besök på vårdboenden och institutioner med naturrekvisita, ofta sådana med

fågelanknytning. Besök för dem där vägen ut smalnade av och hindrats. Det är bara lite annorlunda jämfört med att vara ledare utomhus, men inte så stor skillnad. Vi kompletterar se och höra med att aktivera andra sinnen. Med några gäster på "mina" vårdboenden har jag delat fågelupplevelser och exkursioner ute i fält. Dessa tillfällen kan ligga endast några knappa tjugo år bort. Sådant ger insikter och perspektiv kring tidens gång och livsvandringens upplöpssträcka. Här kan orienteringen ställa till det. Korridorer förvisso, inte kontinenter, men det kan gå på ett ut. Mina gäster är kärleksfullt loggade runt vänster handled. Tryck på knappen och återfyndet rapporteras i ett omsorgsfullt nät av var samma händer. Yngre vägleder äldre att hitta hem. Är vi människor ensamma om en "saxad" generationsstafett; äldre hjälper yngre att ta de första stegen, yngre hjälper äldre att ta de sista stegen? En ljus,

Törnskatan – "... den skall återvända med ljus magasinerat på skilda breddgrader". Foto: P-G Bentz.

Lite av rekvisitan –
 "... i min naturkorg ...".
 Foto: Ulrik Alm.

vacker, manifestation av mänsklig storhet och inlevelseförmåga, en anda, mil från den Harry bestods som barn. Att i den andres vardag kunna se sig själv i en morgondag. Och handla därefter. Exkursioner, ordboken förtydligar, "utflykter i studiesyfte" – kunde vara en definition av livet självt. "Får jag din hand – det är Ulrik, kanske du minns mig" – "Jaaa ..., din röst tycker jag att jag känner igen, men ..." Lätena sitter där, ska ljud vara det sista vi tar med oss på vägen ut?

Fjädrar, ägg, koltrastbon, skallar, uppstoppade fåglar, spybollar (!), hackspettens kottar, en duvhöksfot med imponerande klor, bilder och ljud m.m. finns i min naturkorg och i mitt USB-minne. I mars-april får min publik äta upp resterna av vinterns fågelmatning. Solrosfrön – skalade, från "humanhyllan", för säkerhets skull ... Så inte "han med naturen" blir visad vägen ut. Äppelklyftor och russin lånar vi från koltrastarnas kvarlåtenskap. Vi ler tillsammans, tar musabett på fågelmaten och konstaterar att fåglar har god smak. Den vitkragade komministern eller yvigare trubaduren är också välkomna gäster till vårdboendet, men det blir lite

annorlunda när du kommer, säger min aktivitetsansvarige kontaktperson. Tro dé – fåglarnas budskap och deras melodier mäter sig väl.

När ögon eller öron inte längre räcker till för att identifiera fåglar finns andra sinnen kvar. Om *känna igen* sviker, finns *känna* kvar. Med närgränsen mot kindens fåror, livets varsamt graverade toppar och dalar, känns det mjuka dunet eller ugglefjädern helt annorlunda jämfört med svanens strama vingpenna. Hudnära obs. Registreras på livslistan. Jag kan se det!

Träffen närmar sig slutet. Vi har gjort en tankeutflykt. Vi ses nästa månad! Då är mina deltagare här igen, nästan mangrant. Kanske någon stol gapar tom ...

– Vart är vi på väg? Ingen fråga att dra på. Kanske värt en fredagskväll, utan TV. Vägen ut. Stigen hem.

Ulrik Alm
alm.ulrik@telia.com

Fångad av fåglar

Anders Brodin

Natur & Kultur 2023

Hårda pärmar, 234 sidor

Naturbutiken 225 kr

För tre år sedan gav Anders Brodin ut boken *Smartast bland mesar* som blev en succé. Nu är han aktuell med sin nya bok *Fångad av fåglar* i samma format och samma populärvetenskapliga stil som *Smartast bland mesar*.

Boken är både lättäm, lättläst och intressant. Anekdoter om laboratorie- och fältförsök från forskningen varvas med minnen från resor, anekdoter, vetenskapshistoria och rena kuriosas. En väsentlig del av boken handlar om hamstrande fåglars specialiserade hjärnor, deras otroliga minne när det gäller att bygga upp matförråd till vintern och deras strategier för att skydda dessa. Många arter mesar och kråkfåglar kan gömma tusentals nötter och frön och sedan komma ihåg de olika gömställena långt efteråt. Detta är ett område som Brodin forskat kring och har mycket att dela med sig om.

I boken finns även historier om elefantfåglar på Madagaskar och moafåglar på Nya Zeeland, om varför Lamarcks evolutionsteori kom att bli viktig för det sovjetiska kommunistpartiet,

om varför svartmesarna på Gotland är större än sina artfränder på fastlandet, och om katter som lärt sig fanga flygande tornseglare.

Det är lätt att läsa några sidor åt gången och sedan lägga ifrån sig boken, men man är ändå sugen på att sluka boken från pärm till pärm. Ungefär som när man lyssnar på en bra sommarpratare på P1. Jag kan inte annat än varmt rekommendera denna trevliga bok.

MIKAEL ARINDER

Bevingade vänner:

Hur jag fyllde min trädgård med fåglar

Susanne Åkesson (text)

Axel Thorenfeldt (teckningar)

Natur Kultur Allmänlitteratur 2023

Hårda pärmar, 305 sidor

Bokus 259 kr

Bevingade vänner: Hur jag fyllde min trädgård med fåglar är en ganska unik bok. Den ger en vardaglig berättelse om hur forskaren Susanne Åkesson i sin trädgård vid Dalby i Skåne genom åren gjort sin trädgård attraktiv och tillgänglig för fåglar och deras bon. Kapitlen är indelade efter de arter som häckat i trädgården.

21 arter behandlas men texterna är inte strikt knutna till en viss art utan häckningsbeteenden beskrivs tillsammans med

berättelser om hur trädgårdens häckar, träd och struktur långsamt men metodiskt anpassas efter naturens krav. Dessutom vävs vetenskapliga rön in på ett fint sätt som inte stör flytet i texten. Att förmedla vetenskapliga rön blandad med dagboksanteckningar och trädgårdskunskap i samma bok borde vara, och är, en svår konst. Det finns ju en risk att de vetenskapliga delarna blir allt för torra och teoretiska, kanske med ständiga hänvisningar till den och den tidskriften och forskaren. Susanne Åkesson klarar dock berättandet förträffligt. Till viss del tycker jag stilen påminner om den Dave Goulson har i sina populära böcker *Galen i humlor* och *Galen i insekter*. Dessutom ger texten även den rutinerade fågelskådaren en hel del kul information, vilket är en utmaning och ofta en brist i andra böcker av liknande typ.

Susanne Åkesson är professor vid Evolutionsökologi i Lund. Hennes meritlista är lång och hon fick 2009 Sveriges Ornitologiska Förenings silvermedalj för framstående forskning och kommunikation. För allmänheten är hon också känd som en uppskattad medarbetare på Naturmorgon i radio. Trots den tunga meritlistan låter hon inte detta ta över i texterna utan ödmjukheten finns där samtidigt som ämnesområdet också sträcks ut från ekologi och biologi mot mer traditionell trädgårdsteknik som behandlar lämpliga planteringar och växter.

Det blir även en hel del personliga dagboksanteckningar och personliga fågelmöten när Åkesson berättar vilket ger ett trevligt flyt i texterna. Böcker som återberättar dagboksanteckningar och som följer vardagen i naturen är ofta trevliga att läsa. Det vanliga och vardagliga är ju också det som gör att läsaren känner igen sig i den lilla världen, trädgården, bakgården, hemmamiljön.

Bevingade vänner: Hur jag fyllde min trädgård med fåglar ger omedelbart ett attraktivt intryck när man får den i handen, kanske beroende på de fina illustrationerna av Axel Thorenfeldt. Han är en mycket begåvad illustratör, konstnär och biologistuderande i Lund. Hans fräscha bilder ger associationer till Lars Jonssons fågelbilder i boken *Vinterfåglar*. Det är lite skissartat men ändå med perfekta strukturer och proportioner hos fåglarna som avbildas.

Förutom de olika kapitlen om de häckande fågelarterna finns även delar med växttips, holkinformation och en rejäl referenslista i slutet av boken. *Bevingade vänner* är en rik bok som ger läsare med olika kunskapsbakgrund både fakta, information och läsglädje.

Om jag fick önska mig något mer vore det ännu fler delar med dagboksanteckningar från specifika dagar under åren. Speciellt när man skriver på ett så bra sätt som Susanne Åkesson. Men det kanske kan bli en framtida bok. Varför inte en uppföljning med en liknande bok med fåglar från miljöer vid kusten eller i skogen?

PETER ELFMAN

Ten Birds That Changed the World

Stephen Moss
Guardian Faber 2023
Inbunden, 408 sidor
Adlibris 248 kr

Kan fåglar verkligen ha ändrat den mänskliga världshistorien? Utan att överdriva har flera arter haft påtaglig eller rentav avgörande betydelse i olika skeden och avseenden, med bestående verkan. Tänk på vad brevduvor betytt i krigstider när de transporterade mycket viktiga meddelanden. Begrunda vad Darwins finkar fick oss att inse om hur naturen verkli-

gen fungerar i stället för att vara nyligen skapad och statisk. Skänk drontens tragiska öde en tanke om hur oåterkallelig utrotning är. Och det är lätt att förfäras över konsekvenserna av Mao Zedongs vansinniga utrotningskampanj mot pilfinken.

Om allt detta finns en mängd information i Stephen Moss nya bok *Ten Birds That Changed the World*. Jag har läst flera av Moss tidigare böcker. Hans berättarstil med mycket men lagom portionerad information är utmärkt. Texten löper fint och han ger sidoblickar utan att dessa blir oväsentligheter. Boken är mästertligt skriven, kort sagt.

Här finns mycket att ta till sig om de tio arter och deras historia som vi människor har varit starkt involverade med: korpen i tro och fantasi, tamduvan med tonvikt på brevduvan, kalkonen i USA och på julbordet, dronten som utrotningens ikon, Galapagosfinkarna i evolutionen, de guanoproducerande skarvarna i Sydamerika, ägretthägrarna som för ett drygt sekel sedan rövades på sina plymer, den både förföljda och statusupphöjda vithövdade havsörnen, Kinas pilfinkar och i sista kapitlet kejsarsarplingvinen som den verkliga symbolen för den globala uppvärmningen, eller rättare sagt klimatkrisen. Bokens kalejdoskop är som framgår världsomspännande.

Oundvikligen innehåller boken beskrivningar av förfärliga grymheter. Den kinesiske diktorernas hysteriska kampanj mot pilfinken var en våldsorgie i ofattbar omfattning. Resultatet blev dock inte att skörden av ris och spann-

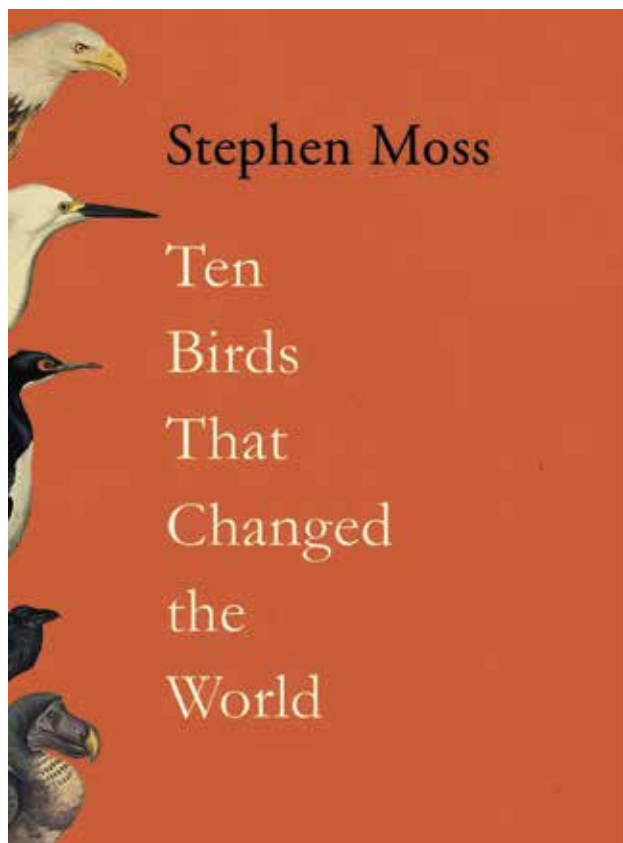
mål till den redan på 1950-talet alltför stora befolkningen räddades. I stället blomstrade de för jordbruket skadliga insekter som pilfinkarna till tre fjärdedelar levde på. Skörden blev i stället katastrofalt dålig med massvält som kostade tiotals miljoner människor livet. Det var som om naturen hämnades, men de kinesiska ledarna kunde aldrig erkänna felgreppet. Ägretthägrarna hade en hemsk period när det var mode av största fåfänga att pryda damers hattar med deras snövita fjädrar. Utvinningen i Peru av guano som gödsel till jordbruk utfördes av fattiga kineser under rent slavliknande förhållanden. Dronten på Mauritius och liknande arter på närliggande öar var chanslösa mot hungriga sjöfarare och införda råttor, katter och grisar.

Ibland kan ont trots allt leda till något positivt. När slakten på ägretthägrar avslöjades om verkligheten bakom de givetvis onödiga hattprydnaderna kunde pionjärerna med fågelskyddstankar vända opinionen och bilda organisationer som stod på fåglarnas sida. Det blev startskottet för amerikanska National Audubon Society och brittiska RSPB. *Bald eagle*, vithövdad havsörn, har blivit USAs nationalfågel och har en egen dag i almanackan. Populationerna av pilfinkar i Kina och *snowy egrets* i Nordamerika återhämtade sig.

Den research som ligger bakom boken är verkligen gedigen och på inte mindre än 59 sidor redovisas källmaterialet. Boken är på hela 408 sidor men aldrig tung att läsa. Formatet är 210 x 160 mm. Den är sparsamt illustrerad med en svartvit teckning av vardera art.

Boken är populärvetenskap av bästa märke. Den stämmer också i hög grad till eftertanke.

ARNE OHLSSON

Till flyttfåglarnas land – Sigge silltrut

Karl-Erik Halldén (text)
Terése Karlsson Halldén (teckningar)
Avium förlag 2020
Hårda pärmar, 32 sidor
Naturbutiken 59 kronor

Till flyttfåglarnas land – Stella skrântärna

Karl-Erik Halldén (text)
Terése Karlsson Halldén (teckningar)
Avium förlag 2020
Hårda pärmar, 32 sidor
Naturbutiken 59 kronor

Som vi tog upp under "Läsvärt" i *Anser* 2023 nr 2 är det viktigt att unga av idag får känsla för naturen och all den rikedom av vilt liv som har lika stor rätt till planeten som vi *Homo sapiens* har. Att upptäcka fåglar är en förnämlig inkörsport och kan bli ett livslångt intresse.

Böcker om fåglar kan bli mycket inspirerande. Avium förlag har förtjänstfullt publicerat två böcker för barn om flyttfåglar. Vad kan vara mer spännande än att få en inblick i deras långa flygfärder över land och hav, i dagar och nätter och i alla sorters väder?

Teckningar i naivistisk stil och ganska korta textstycken avslöjar vart skrântärnor och silltrutar tar vägen efter den korta nordiska sommaren. Att ge dem namn, Stella och Sigge, bör göra att barn kan identifiera sig med dem som individer och önska dem lycklig resa till fjärran land. Några andra fåglar nämns också. Lite geografi blir det likaså.

Texten har meningar som är direkt lämpliga för ett barnasinne men också formuleringar som torde lämpa sig för vuxna att högläsa och förklara. Formatet är 220 x 175 mm och papper och tryck är av god kvalitet. Sidantalet är vardera 32 (men paginering saknas).

Säkerligen kan frön till fågelintresse bli sådana och gro hos de barn som tar del av dessa böcker. Det är ett tips till *Anser*'s läsare som har barn, barnbarn, barnbarnsbarn eller barn i släkt och bekantskapskrets. Naturen behöver allt fler som försvarar den nu och i framtiden.

ARNE OHLSSON

Slottssvanar

En gång i tiden betraktades det som fint att hålla sig med ett tamt svanpar. Om man var greve eller baron i ett slott hade man oftast också en damm eller två eller en vallgrav där svanarna kunde pryda upp miljön. Stora, bländvita och med ofta lugna rörelser ansågs de vara värdiga nog att tillhöra adeln. Knölsvanen har en historia som tamfågel men den är inte domesticerad och därmed modifierad som grågåsen till tamgåsen och gräsanden med ankan som resultat. Detta förefaller inte ha fått någon större uppmärksamhet i historisk skrivningen. Svanarna bara fanns där och gränsen mellan "ägda" svanar och de individer som slog sig ner av egen kraft i slottsmiljöer var alltid inte tydlig. Var det ett gynnsamt ställe kunde de återkomma år efter år.

Det kunde också hända att svanar kunde tillbringa en bister vinter inomhus, om slottsfolket ansåg sig ha rätten att äga de ståtliga fåglarna och ville att de skulle klara sig undan vedermödor i is och snö, minusgrader och mörker.

Ett hemskare svanöde var förstås att hamna på middagsbordet hos en kung eller annan självgod härskare i historien som här och där ansåg sig ha rätten till en sådan högtidlig måltid.

Slottssvanar är naturligtvis knölsvanar. Sångsvanen har en lång historia som skygg vildmarksfågel även om den under senare årtionden gjort avkall på avståndet till människan och spridit sig söderut från norrländska vatten. Ofta häckade den i det skönt väglösa land som Arne Blomgren (1909–1987) sökte sig till för att under

Slottssvanen – bländande vit mot vattnets dunkel. Foto: P-G Bentz.

många år komma dem närmare inpå livet. Hans bok om detta, *Sångsvan* från 1974 (Bonniers) med hans egna svartvita fotografier, är en klassiker.

Skåne är slottens och herrgårdarnas provins. Beroende på hur man definierar byggnaderna finns det 150–200 sådana ståtliga byggnader sedan århundraden tillbaka. Sålunda har knölsvanar haft och har många slottsmiljöer som är passande för dem. Därtill har vi slottet med namnet Svaneholm vid den grunda och näringsrika Svaneholmssjön i Skurups kommun.

Svanarna uppvisar också egenskaper som ofta passerat in på våra värderingar. Svanparet brukar hålla ihop och båda föräldrarna tar hand om avkomman. De kan också leva ett decennium eller längre än så. Svanar är också fåglar som praktiskt taget alla människor känner igen. Oftast är inställningen till dem positiv. Totalt har vi på planeten ett halvt dussin *Cygnus*-arter. För-

utom knölsvan och sångsvan hos oss passerar mindre sångsvan (tundrasvan) från och till häckningen långt uppe i nordost. Nordamerika har också trumpetarsvanen *C. buccinator* som är störst och som för ett sekel sedan var nära utrotning genom jakt men räddades av den välkända Yellowstone National Park. I södra Sydamerika finns svarthalsad svan *C. melanocoryphus* och i Australien svart svan *C. atratus*.

Knölsvanen har introducerats i USA där den ofta lever "halvtamt" i parker.

En eller annan "familjär" svan som lämnat jordelivet kan nog ha sörts av både adelsfolk och tjänare. Men gravstenar över svanar kan inte vara annat än ytterligt ovanliga. Dock finns en sådan att beskåda i en tillgänglig slottsträdgård. Den finns på Torups lilla begravningsplats för djur. Där, i övre delen av parken, ligger en sten med inskriptionen "Den ilska svanen" bredvid gravstenar för hundar och

hästar. Inget namn, inga årtal. Nog levde den sina dagar nedanför 1500-talslottet i renässansstil? Hur gammal blev den? Var den så ilsken av sig som gravstenen gör gällande, eller bara revirhävande?

Med tvivelaktig eller okunnig inställning hos människor till ett djurs försvarsbeteende, inte aggression, kan detta lätt uppfattas felaktigt. Och det kan gå alldeles fel, som 2019 i Malmö när en familjeförsvarende knölsvanhane sköts i kanalen efter kommunens beslut. Det väckte berättigad upprördhet.

I Torups vackra trädgård, granne med Bokskogen, är en slottssvan ihågkommen med tre ord på en grå sten på en sydsluttning. En gång ett flyktigt svanliv i vit skrud. Nu ett fragment tillägnat evigheten.

ARNE OHLSSON
LUND

Till minne av den ilska svanen. Foto: Arne Ohlsson.

Ungdomsskådarna

Hösten 2022 startade SkOF en grupp för ungdomar som är intresserade av fågel-skådning.

Syftet var att få till en grupp där ungdomar skådar tillsammans, är ute i naturen och har kul ihop.

Vi kontaktade ungdomar som var medlemmar i föreningen, gjorde upprop på sociala medier och i utskick på Lunds universitet. Intresset var stort och ett 20-tal anmälde sitt intresse. Verksamheten sker också i samarbete med BirdLifes Ungdomsskådare.

Under hösten och framöver försöker vi planera in aktiviteter ett par gånger i månaden. Vart vi åker beror på väder, vind och var det finns många fåglar att titta på. Vi planerar besök på Falsterbo Fågelstation, vadarspaning, örnskådning m.m., men är också lyhörda för vad gruppen vill göra.

Under året som gått har vi genomfört exkursioner till Falsterbo (ringmärkning, sträck- och vinterskådning), Krankesjön, Löddesnäs, Vomb, Förslöv, Bjärehalvön, Kristianstads vattenrike samt fått se hur man gör när man ringmärker havsörnsungar.

Roliga arter som vi har sett är dvärgbeckasin och tajgablåstjärt som ringmärktes, samt skäggmes, varfågel, rödhuvad dykand, brednäbbad simsnäppa, hökuggla, tusentals gäss, flera örnar, baltimoretrupial, blåvingad årta och en massa vanliga arter.

Erfarenheter från andra regioner har visat vikten av att ha kunniga och engagerade ledare som möjliggör en kontinuerlig verksamhet. Har du tid och möjlighet att hjälpa till, kanske leda exkursion eller bara skjutsa oss är du välkommen.

Den ringmärkta kungsfågeln får välförtjänt uppmärksamhet. Falsterbo Fågelstation 2 oktober 2022.
Foto: Mikael Arinder.

På spaning efter brednäbbad simsnäppa vid Vombsjön 26 november 2022.
Foto: Mikael Arinder.

Gåsspaning från fågeltornet vid Vombsjöns västra ångar 15 januari 2023.
Foto: Mikael Arinder.

Fågelintresserade internationella gäststudenter vid Lunds universitet tillsammans med ungdomsskådare, SkOFs ordförande och författaren.
Foto: Mikael Arinder.

Är du mellan 13 och 25 år och intresserad av att hänga med ut och skåda fågel och träffa likasinnade? – Kontakta mig på olasvensson@live.se.

Alla aktiviteter är kostnadsfria tack vare bidrag från Alvins fond.
Hoppas vi ses!

OLA SVENSSON
BROMÖLLA

Glada med smak för blå kanin

I förra numret berättades historien om gladan och den glada ankungen. Som en uppföljning kan jag berätta att ett huvud av en mjukiskanin hittades under ett gladbo i Skåne i juli 2023. Om kaninen var hel vid "fångsten" är okänt, men eftersom det fanns skumrester i närheten (se vitt material överst i bilden), antas att gladorna har plockat den åtminstone lite. Eftersom den låg direkt under boet tillsammans med andra bytesrester, så antar jag att den tidigare har funnits i boet, men jag kan inte bevisa det. Både ankungen och kaninen bekräftar det vi redan visste – nämligen att glador hämtar hem diverse material till sina bon. Utöver plast- och tygstycken är alltså även leksaksdjur av olika slag lockande! Om mjukiskaninen ansågs som bomaterial eller som bytesdjur förblir okänt.

ARNE HEGEMANN
LUND

Foto: Arne Hegemann.

En gnutta väggkonst

Till och med en uppställd container kan se betydligt bättre ut om den dekorerats med något trevligt motiv. Den här noterades i Norra Häljaröd som är beläget inte långt från naturreservatet Rönnen vid Skäldervikens södra strand. Ett par av vattenvärldens fiskar och ett halvdussin av havsytans och luftens fåglar har porträtterats i stort format. Konstnärens namn, Mats Rosvall, finns uppe i högra hörnet.

Detta är så långt man kan komma i detta enkla sammanhang från det anskrämliga klotter som vanpryder allehanda väggar och murar. Nog skulle många andra ytor kunna användas på detta positiva kreativa sätt.

ARNE OHLSSON
LUND

Foto: Arne Ohlsson.

Sång efter säsong

Fågelsångstiden är den korta tiden. Så flyktiga är gryningarna och dagarna, skymningarna och nätterna i en värld av välljud och tilltagande ljus som varje år tycks hasta mot midsommar, vändpunkten med solen i zenit över Kräftans vändkrets på latituden 23 grader 26 minuter 22 sekunder. I Mexiko, Nordafrika, Arabiska halvön, Indien, allra sydligaste Kina - där "vänder" vår värmekälla innan juni månad når sin fullbordan. Nästa "linje" för solljuset hos oss är polcirkeln strax söder om Jokkmokk (med något tiotals meters årlig variation).

Man tycks aldrig kunna greppa fågelsångstiden tillräckligt. Sinnena kräver att man hör alla rösterna som vi vet finns där ute, om det bara är möjligt, *varje* år. Som en ritual, som en tradition av uppnådd, intagen njutning. Inte bara en tradition.

Det gäller att hävda revir efter häckningssäsongen. Rödhake.
Foto: P-G Bentz.

Men några fågelstämmor kan höras när solens höjdpunkt dygnsvis förflyttas söderut mot planetens mittpunkt. Ladusvalorna kvittar fortfarande in i augusti medan de jagar flygfän, muntert som vi tycker. Men snart anträder de färden mot Afrikas södra delar. Långt senare kan vi höra rödhaken, även gårdsmygen, inifrån snårens dunkla ljusspel. Det gäller att hävda revir efter häckningssäsongen.

Rödhakens sköna toner med silverklang kan höras i skogarnas djupaste delar eller i urbana områden. Nu har forskare visat att om rödhakarna måste konkurrera med trafikbuller och annat människoskapat ljud, då blir de påtagligt mer irriterade om de är lantliga individer. (*Behavioral Ecology and Sociobiology*, BBC Wildlife 2023). Trafikerade vägar skär ju genom alla landskap i våra dagar. Tysta områden är en bristvara för många varelser.

Tätorternas rödhakar förefaller behålla lugnet i stort eftersom den onaturliga ljudkulissen där är oändlig. Att vara på "dåligt humör" hela tiden går ju inte. Men när så behövs är en urbaniserad rödhake oftast mer beredd att ingripa fysiskt för att driva bort en inkräktare än att bara revirsjunga. Och instinkten att proklamera revir är ständigt stark. Det får mig att tänka

på en sjungande rödhake som jag hann uppfatta från en minimal trädgård vid en av huvudgatorna i London en decemberdag. Större kunde kontrasten inte vara.

För rödhaken som sjunger långt efter den riktiga fågelsångstiden är budskapet på allvar. För oss är det en ljusglimt när den stora kören tystnat.

ARNE OHLSSON
LUND

Flest och färst

Hur många vuxna individer finns det av de vanligaste fågelarterna i Europa och hur få av de sällsyntaste? Frågan gäller för det område som BirdLife International definierar som Europa och som består av Östgrönland, Svalbard, Novaja Zemlja, Uralbergen (60 östlig bredd), Kaukasus, Kanarieöarna – och allt där emellan.

Frågan kan också gälla förhållandet i Sverige. Är Europas talrikaste fåglar också Sveriges talrikaste? Nja, där haltar det en del. Fyra av Europas talrikaste – gråsparv, sånglärka, gransångare och gärdsmyg – platsar inte på Sveriges topplista utan ersätts av kungsfågel, trädpiplärka, taltrast och bergfink.

Uppgifterna för Europa är hämtade från *European Red List of Birds* från 2021. Här redo-

Lövsångaren ligger fortfarande i topp på den svenska listan. Foto: P-G Bentz.

Gråsparven sticker ut i Europa, men saknas på den svenska listan. Foto: P-G Bentz.

visas minimum- och maximumuppgifter samt en bästa uppskattning. För t.ex. bofinken anges 308 miljoner – 462 miljoner vuxna individer med bästa uppskattningen 371 miljoner och jag har valt medelvärdet i detta sammanhang. Antalen gäller för vuxna fåglar, alltså inte häckande par.

Uppgifterna för Sverige är hämtade från Svensk Fågeltaxerings årsskrift *Sveriges Fåglar 2022* och här handlar det om antalet uppskattat häckande par 2018.

Som ses i Tabell 1 finns det åtta arter med förekomster över 100 miljoner individer i Europa och med bofinken i ohotad topp. Efter de tio talrikaste följer den första icke-tättingen alkekung med 76 miljoner och därefter blå-

Tabell 1. Talrikaste arter i Europa och Sverige. Arter som finns med i båda listorna i fet stil.

<i>Flest i Europa</i>	<i>Vuxna individer</i>	<i>Flest i Sverige</i>	<i>Par</i>
Bofink	371 000 000	Lövsångare	13 210 000
Gråsparv	316 000 000	Bofink	8 350 000
Talgoxe	158 000 000	Kungsfågel	3 880 000
Koltrast	140 000 000	Rödhake	3 847 000
Rödhake	133 000 000	Talgoxe	2 838 000
Lövsångare	130 000 000	Trädpiplärka	2 360 000
Svarthätta	108 000 000	Bergfink	2 130 000
Sånglärka	106 000 000	Taltrast	1 930 000
Gransångare	89 400 000	Koltrast	1 815 000
Gärdsmyg	80 200 000	Svarthätta	1 440 000

Stenökenlärkan är en av de fåtaligaste arterna i Europa enligt *European Red List of Birds*.

Foto: Mikael Arinder.

Kamsothönan – fåtalig. Foto: Mikael Arinder.

Tabell 2. Arter med färst antal i Europa.

Färst i Europa	Vuxna individer
Sottärna	2
Ismås	10
Stäppvipa	11
Kaspisk pipare	25
Tajgabeckasin	35
Rödflikvipa	49
Kamsothöna	60
Stenökenlärka	90
Svartlärka	90
Persisk stenskvätta	100

mes 73-, stare 70-, steglits 69-, ladusvala 66- och pilfink 63 miljoner vuxna individer. Fyra av Sveriges talrikaste arter platsar alltså inte bland de 16 första i Europa. En art som sticker ut är gråsparven som ligger tvåa i Europa, men som kommer långt ner på sverigelistan med sina 451 000 par. Det kan också nämnas att Sveriges talrikaste fågel – lövsångaren – kommer först på sjätte plats i Europa.

Det kan ju också vara intressant att titta på de absolut ovanligaste fåglarna i Europaområ-

det och de listas i Tabell 2. Här kan också flikas in att övriga arter med mindre än 200 vuxna individer är basra- och ökensångare med 110 individer, brun fiskuv med 130 och madeira-petrell med 140 individer.

KENNETH BENGSSON
ARLÖV

Ny art för Skåne – så upptäcktes hökörn

Mikael Jonsson, Frederik Fritz Schibli, Göran Gustafson och Bo Eklund var fyra av de fågel-fotografer som upptäckte en 2K hökörn i Fyledalen fredagen 9 juni 2023. Fågeln sågs i dalen och vid närbelägna Örups almskog under två dagar. Detta är den första observationen av arten i landet*, men denna individ sågs redan 28 maj i Norum, Västerbotten. Dessutom observe-

Foto: Mikael Jonsson.

rades samma fågel vid Skagen, Danmark redan i början av maj. Fågeln är ringmärkt och märktes i den franska nationalparken Calanques nära Marseille 2022. Så här berättar Mikael om upptäckten.

"Vi är ett gäng örnfantaster som står i Fyledalen vid Lyckås och väntar på kungsörnspar. Kungsörnshanen har flugit iväg, och i samband med det syntes en ljus, större fågel. Kungsörns-honan sitter kvar i sitt döda träd. Inget händer därefter den närmaste timmen. Vid 11:30 bör-

jar ett hundratal råkor, kajor och kråkor lyfta och bilda en virvel av skränande fåglar nere i dalen. Vi spanar in i molnet av fåglar då betendet kan tyda på fara. Kort efter upptäcker vi en ljus, större rovfågel mitt bland kråkfågeln. Vi fotograferar frenetiskt. En första koll på bilderna visar att rovfågeln har sex svarta handpennor. Fågeln gör sen en 360 graders rundflygning, sedan en kraftig stigning och ett dyk ner, för att sen försvinna bort över trädgränsen. Vi skickar bilder till Mattias Ullman som bekräftar att vi fotat något mycket ovanligt – en hökörn!"

Det dröjde alltså till 2023 innan det första svenska och skånska fyndet gjordes. I äldre litteratur figurerar dock en sedan länge underkänd observation från skånska Fyledalen i december 1962 och januari 1963. Underkännandet meddelades i *Vår Fågelvärld* 35:140.

I motsats till Sverige har Danmark gästats flera gånger, närmare bestämt av sju individer under åren 1957–2020. Om det gjordes några fynd under åren 2021–2022 är okänt, men 2023 sågs ytterligare två individer. En franskfödd och satellitsändarförsedd 3K-fågel sågs vid Skagen 7 april och en likaså franskfödd och ringmärkt 2K-fågel sågs vid Skagen 6–7 maj. Den senare lär ha varit samma fågel som sedan sågs i Sverige.

Danmarks första fynd var en 1K-fågel som sköts vid Sindal i Nordjylland i september 1957. De danska fynden har i huvudsak gjorts vid Skagen och i övriga norra Jylland, men det finns också fynd från Bornholm och Falster. Två fynd 2020 avser satellitsändarförsedda 2K-fåglar från södra Frankrike. Därmed har minst fyra hökörn från södra Frankrike setts i Danmark.

Varför är då denna rovfågel så ovanlig i Sverige? Främst beror det förmodligen på att det är en utpräglad stannfågel, men det kan nog också misstänkas att den är ovillig att flyga över öppet vatten. Danmark (med undantag av Bornholm) kan nås utan att korsa vatten men för att komma till Sverige krävs det.

MIKAEL ARINDER
KÄVLINGE

KENNETH BENGTSOON
ARLÖV

* Fotnot:

Fyndet har ännu inte granskats av raritets-kommittén.

Kungen och Drottningen besökte Fågelskydd Spillepeng

I samband med kungaparets besök i Malmö 20 juni 2023 bjöd Sysav in dem på ett besök på Spillepeng och huvudattraktionen var vår backsvalekoloni och det fågelskyddsarbete som Fågelskydd Spillepeng bedriver.

Hovet accepterade inbjudan och det som tidigare inte ens var tänkbart blev alltså en realitet denna dag. Efter en kort rundtur i området, ledd av Sysavs miljöpedagog Rustan Nilsson, dök Kungen och Drottningen upp på Fågelstationens område tillsammans med landshövdingeparet, hovpersonal, livvakter och nog några till. Efter en kort presentation av Sysavs VD Malin Dahlroth berättade jag om backsvalorna samt under en rundvandring vid voljärerna om vårt fågelskyddsarbete. Som ett minne av besöket fick Kungen och Drottningen vars ett dedikerat exemplar av vår bok *Storlom i kök och fasan i grill*. Har du den?

Därefter begav sig huvudpersonerna upp i vårt fågeltorn där Malmö stads Patrick Bellan informerade om stadens arbete med biologisk mångfald.

Det ska erkännas att det hela kändes lite nervöst – gästerna var ju inte vem som helst. Men allt förlöpte nog enligt plan och besöket varade

Kungaparet med flera i fågeltornet på Spillepeng.
Foto: Kenneth Bengtsson.

i ungefär en halv timme. Sedan lägrade sig åter lugnet över området och allt var som vanligt igen. Hände det som nyss hände?

Fågelskydd Spillepeng är ett samarbetsprojekt mellan Sysav och Skånes Ornitologiska Förening och vi genomför i år vårt 28:e verksamhetsår. Verksamheten består av två huvudgrenar; dels hjälp åt nödställda fåglar i Malmö-Lundregionen, dels bevakning och inventering av fågellivet på Sysavs område samt naturreservatet Södra Lommabukten (Tågarps hed och Alnarps fålader med tillhörande vattenområde).

KENNETH BENGSSON
FÅGELSKYDD SPILLEPENG

Kungaparet flankerat av landshövdingeparet, Sysavs Rustan Nilsson, undertecknad samt Sysavs VD Malin Dahlroth. Foto: Anders Hallqvist.

Hur bär fåglarna hem maten?

Det finns ju många olika typer av fåglar och de har utvecklat olika metoder för att ge sina ungar mat. Rätt många har gjort det lätt för sig och låter ungarna hitta sin egen mat. Det gäller t.ex. höns, änder, gäss och vadare. Här leder föräldrarna ungarna till lämpliga platser där maten finns och sen äter ungarna själv. Svanars, rallars och måsars ungar kan också äta det de själv hittar från tidig ålder men här hjälper föräldrarna till. Måsar lämnar mat till ungarna genom att spy upp det de hittat och för svanarnas del handlar det om att rota fram växtdelar som ungarna sen kan äta. Rallarna rotar också fram mat men de matar också aktivt. För vadarnas del finns det i Sverige ett undantag och det är strandskatorna. Deras ungar äter själv det de hittar, men de får också mat som föräldrarna lämnar till dem. Strandskator kan alltså

hämta mat till sina ungar och det är unikt för vadare i Sverige.

För tättingar (småfåglar och kråkfåglar) handlar det som regel om att föräldrarna bär mat (oftast insekter eller deras larver) till ungarna i sina näbbar. Ser man en småfågel med en bunke insekter i näbben kan man vara säker på att det finns ungar i närheten. När de vuxna äter själv så sväljs insekten direkt. Kråkfåglarna kan samla en hel del föda i svalget och det är märkbart hos bland annat råkorna. De har liksom en påse på halsen och det som finns i påsen lämnas sedan till ungarna. De finkar som matar med frön kan likt råkorna samla maten i sina "påsar".

Denna "påse" kallas för kräva och finns i olika former hos många fågelarter. Duvor, höns, fröätande finkar och rovfåglar har väl utvecklade krävor medan andra har

Råka med insamlad mat i "påsen" på halsen. Foto: Kenneth Bengtsson.

Kentska tärnan bär hela fiskar i näbben till ungarna. Foto: P-G Bentz.

enklare. Några artgrupper saknar krävor helt. En kräva är en utvidgning av matstrupen, där mycket mat kan lagras för att sedan långsamt flyttas ned till magen. För duvorna fungerar krävorna också som perfekta "matkassar" till ungarna. När duvorna lämnar maten till dem är den våt och mjuk och den pumpas då in i ungarna genom något som kan liknas vid mun-mot-mun-metoden. Ungarna får då en rejäl dos som varar i flera timmar. När ungarna är riktigt små får de istället en flytande föda som kallas för duvmjolk och som också kommer från krävan.

Höns och rovfåglar samlar däremot mat till sig själva i krävorna. De kan då äta väldigt mycket på en gång – en del rovfåglar kan faktiskt stoppa krävan så full (och tung) att de knappt kan flyga från platsen! Fåglar har ju inga tänder och en teori är att krävan har utvecklats som en ersättning för denna brist. Maten hålls ju fuktig

och bryts också delvis ner av bakteriefloran i krävan.

Några olika sätt att mata ungarna

Måsar, storkar, hägrar och skarvar spyr upp det de har samlat in, antingen direkt i halsen på ungarna eller i bona (eller på marken), där ungarna sen kan äta det själv.

Rovfåglar bär byten i klorna och styckar maten till små ungar. Stora ungar styckar själv.

Ugglor bär maten i klor eller näbb och ger hela byten till ungarna.

Doppingar och tärnor bär hela fiskar och andra vattenlevande djur i näbben och lämnar dem hela till ungarna.

Tornseglare samlar stora mängder insekter i form av en boll i svalget. Denna stoppas sedan rakt ner i ungens (stora!) gap.

KENNETH BENGTTSSON
ARLÖV

Emma Faull

Med tidigt intresse för fåglar och med talang för att teckna och måla har Emma Faull med stor detaljrikedom och med olika material skapat många verk som finns på bl. a. museer och i kungliga konstsamlingar.

Hon undervisar också i Grekland
och hemma på Jersey om konstens förtrollande värld.

Inspiration till att bli fågelkonstnär fick jag tidigt i livet. Min far var en ivrig fågelskådare och han hade ett stort bibliotek med naturböcker. Från dessa kopierade jag illustrationer och jag började vid fyra års ålder. Blåmesen nedan gjorde jag när jag var sex år. Mina favoriter var Bannermans *Birds of the British Isles* och Thorburns *British Birds*. Min mor målade med vattenfärger och försåg mig med papper, färg och gav mig råd.

Familjen semestrade på Scilly Isles utanför Cornwall, en fin plats att skåda flyttfåg-

lar. Hemmavid åkte vi till våtmarker och dammar när det var weekend. Jag hade min fars gamla kikare, tung och nästan stor som halva jag!

Jag fortsatte måla det vilda när jag gick i skolan och på universitetet. Mitt första arbete, eftersom jag också var intresserad av arkeologi, var som tecknare på British School of Archaeology i Aten. Det innebar att teckna 500 lampor från romartidens Knossos på Kreta och minoiska föremål. Många hade naturtrogna avbildningar av fåglar men ingen kunde förklara bakgrunden till dessa. Med hjälp av ett stipendium skrev jag en doktorsavhandling om avbildningar av fåglar i antikens Grekland. Förutom litteraturstudier kunde jag studera fågellivet, bl. a. vid sjön Prespa på gränsen mot Albanien, i Vita bergen på Kreta och havets fåglar. Jag fick ovärderlig hjälp av Goulandris naturhistoriska museum i Aten och fågelskyddsorganisationen Hellenic Society for the Protection of Birds. Varje vecka skrev jag i en grekisk tidning för barn där jag illustrerade med fågelbilder.

På arkeologiskolan hade jag min första utställning 1982 och sen på nationalmuseet i Aten. Efter sex år i Grekland återvände jag till Storbritannien. Ett galleri i London visade några av mina fågelmålningar. Första utställningen, ritade verk med bläckpenna, vattenfärger och gouache på handgjort brunt papper från Indien, visade *game birds* som fjällripa, dalripa och enkelbeckasin. Tidigt började prins

arna. Kattugglan är exempel på *ink wash* som är likt batik. Jag ritar och lägger på gouache som är tjock dunkel vattenfärg. Sedan täcker jag med svart indiskt bläck och efter torkning sköljer med vatten. Gouache är som vax på batik och vid avsköljning framträder ljusare partier. Utan gouache blir det svart. Det hela passar utmärkt för vissa fågelarter.

Att arbeta med torr-
nål kräver bara ett
par verktyg och ger
resultat som sandlö-
parna. Min favorit är
dock vattenfärg på vitt
papper med en färg
åt gången. Det kan
ta ett par timmar att
täcka ytan som bak-
grund och sen place-

Philip samla på mina verk, initialt med en fjällripa i snö. Sedan dess har jag haft cirka 20 egna utställningar i London, mest med hotade arter och jag har gått från *game birds* till exotiska och färgrika papegojor. Jag skissar från privata samlingar eller i naturen. Jag är också förtjust i botanik och växter utgör bakgrund i många av mina målningar. Fotografier använder jag också och jag har en stor samling fågelböcker.

Det mest intressanta med fågelmålningar är de olika tekniker man kan använda. Vattenfärger är underbara för färgrikedom och till detaljer i en fjäderdräkt, med själva tecknandet som utgångspunkt. Jag använder ibland guldsvartvattenfärg som ger målningen lyster, som hos skäggdopping-

ras fågel dit med ljus vattenfärg och vit gouache som enkelbeckasinen i snö. Jag har nyligen upptäckt färger som kommer från söndermalt material och som ger ett intressant "grynigt" intryck, såsom på ett verk med sävsparvar och en pungmes.

Varje år har jag konstkurser på de grekiska öarna Zakynthos och Korfu, liksom regelbundna lektioner på brittiska kanalen Jersey där jag bor. Det finns fortfarande massor med tekniker att upptäcka. Turligt nog finns här på ön också Gerald Durrells zoo som hjälper så många hotade djurarter med uppfödningsprogram och utbildning av fågelskyddsaktiva från olika länder. Det är en utmärkt plats för mig att måla på.

Jag har publicerat två böcker, *Endangered Birds of the World* och *Bird Art Pad; How to paint birds in watercolour*.

Mina målningar finns på olika håll i världen, såsom Audubon Society i USA, Athens Nationalmuseum och mer än ett dussin i den kungliga samlingen hos nu bortgångna drottning Elizabeth och prins Philip. Jag har för Wedgewood pottery designat tolv tallrikar med regnskogsfåglar.

Översättning: Arne Ohlsson

Emma Faull (född 1956)

emmalovedayspring@gmail.com

emmafaull.co.uk

Emma Spring
Sycamore cottage
Market Hill, St. Aubin
Jersey. Channel Islands JE3 8AE
Great Britain

Emmas verk:

1. Blue Tit. Watercolour (Sidan 52).
2. Tawny Owl. Inkwash technique (Sidan 53).
3. Running sandpiper. Drypoint etching with crayon (Föregående uppslag).
4. Red and Green Macaws and Plate-billed Toucan. Watercolour (Ovan).
5. Great-crested Grebe. Gouache and ink on gold watercolour ground (Motstående sida).

LOKALKLUBBARNAS PROGRAM HÖSTEN 2023

Alla SkOFs medlemmar är välkomna att delta i lokalklubbarnas programverksamhet.
Om inte annat anges gäller ordinarie samlingsplats.

Lokalklubbarnas program uppdateras löpande.
För aktuell information – besök respektive klubbs hemsida
eller evenemangskalendern på SkOFs hemsida.

Datum	Programpunkt	Arrangör
September		
5	Malmös närhet. Samling kl. 18.00 på parkeringen vid Sjöllandstorg i Malmö.	MO
9	Sträckskådning i Juleboda. Samling i Juleboda kl. 06.30.	NöSfK
10	Långexkursion till Falsterbo och Skanör.	
	Samling med buss från Linnéskolans P-plats kl. 07.00. Medtag lunch & fika!	GBF
10	Rovfåglar Näsbyholm & Börringe. Samling kl. 07.00 vid Ica Kvantum, Hörby.	Gjuse
12	Skådmorgon Möllerödsboden. Samling vid boden kl. 08.00.	GBF
17	Skånes västkust. Samling kl. 08.00 på parkeringen vid Sölvegatan 22F, Lund.	LFK
17	Andfågelräkning i Finjasjön, Magle & Stoby våtmarker.	
	Samling i Spindeln kl. 09.00.	GBF
17	Skördefest på Hovdala slott. GBF medverkar med utställning.	
	Fri entré mellan kl. 11-16.	GBF
17	Kustområdet kring Landön.	
	Samling på parkeringen vid campingen i Landön kl. 08.00.	NöSfK
23	Fågelexkursion till Åspet vid Åhus. Samling Linnéskolans P-plats kl. 08.00.	GBF
23	Fågelexkursion till Skånes västkust.	
	Samling på ICA Kvantums parkering vid Sjövägen i Ystad kl. 08.00.	SöSfK
23	Löddesnäs & Salviken. Samling kl. 07.00 vid macken i Gårdstånga.	Gjuse
24	Falsterbo fyr och Skanörs ljunger.	
	Samling kl. 08.00 på parkeringen vid Sjöllandstorg i Malmö.	MO
24	Med Mats i hemmamarker. Samling vid naturum Vattenriket kl. 08.00.	NöSfK
Oktober		
1	Lavexkursion vid Mölleröds kungsgård.	
	Samling Mölleröds kungsgård, Finja kl. 10.00.	GBF
1	Sövdesjön runt. Samling kl. 08.00 på parkeringen vid Sölvegatan 22F, Lund.	LFK
5-9	Jylland, Schleswig/Holstein. Föränmälan!	LFK
7	Falsterbo/Ljungen. Samling kl. 06.00 vid macken i Gårdstånga.	Gjuse
8	Sträckfågelräkning vid Lörup, VSV Hovdala. Samling på plats kl. 07.00.	GBF
8	Fågelsträck i Juleboda.	NöSfK
8	Skogsfåglar i Dörröds fålad.	
	Samling kl. 08.00 på parkeringen vid Sjöllandstorg i Malmö.	MO
10	Fågelgruppen träffas kl. 18.30 i Spindeln.	GBF
14	Gåsräkning.	NöSfK
17	Föreläsning om Donaudeltat av Thomas Johnsson.	
	Prel. samling på Låredaskolan kl. 19.00.	GBF
21	Åspet, Nyehusen & Frideboda. Samling kl. 07.00 vid Ica Kvantum, Hörby.	Gjuse
22	Ringsjön. Samling kl. 08.00 på parkeringen vid Sölvegatan 22F, Lund.	LFK
22	Ånder och vadare vid Klagshamn.	
	Samling kl. 09.00 på parkeringen vid Sjöllandstorg i Malmö.	MO
29	Lunds reningsverk. Samling kl. 08.00 på parkeringen vid Sölvegatan 22F, Lund.	LFK
November		
1	Föreläsning av Magnus Johansson om boken Finjasjön.	
	Samling i Spindeln kl. 19.00.	GBF
4	Vomb- och Krankesjön med gässspaning.	
	Samling kl. 07.30 vid Ica Kvantum, Hörby.	Gjuse
12	Vindexkursion. Samling kl. 08.00 på parkeringen vid Sölvegatan 22F, Lund.	LFK
19	Nordväst med kust- och havsfågel.	
	Samling kl. 07.00 vid fd affären i Stockamöllan.	Gjuse
19	Yddingsjön med omnejd.	
	Samling kl. 09.00 på parkeringen vid Sjöllandstorg i Malmö.	MO
28	Fågelgruppen träffas kl. 18.30 i Spindeln.	GBF
30	Föreläsning med Brutus Östling. Prel. Samling på Låredaskolan kl. 19.00	GBF

LOKALKLUBBAR I SKÅNE

GÖINGEBYGDENS BIOLOGISKA FÖRENING (GBF) www.gbfnatur.se
Kontaktperson: Håkan Winqvist, 0725 79 48 66, familjen.winqvist@telia.com

KULLABYGDENS ORNITOLOGISKA FÖRENING (KOF) www.kof.nu
Samlingsplats: ICA Maxi, Ängelholm; City Gross, Höganäs; Olympiaskolan, Helsingborg.
Kontaktperson: Thomas Terne, 0705 67 19 80, info@kof.nu

LUNDABYGDENS FÅGELKLUBB (LFK) www.lundabygdensfagelklubb.se
Samlingsplats: P-platsen vid KFS, Sölvegatan 22 F, Lund (mitt emot Ekologihuset).
Kontaktperson: Lars G R Nilsson, 0706 96 51 80, larsgr53@gmail.com

MALMÖORNITOLOGERNA (MO) www.malmorn.se
Samlingsplats: P-platsen vid Själlandstorg (korsningen Roskilde-/Margaretavägen).
Kontaktperson: Sven-Erik Svensson, 0706 65 64 32, sven Erik.svensson1949@gmail.com

NORDÖSTRA SKÅNES FÅGELKLUBB (NÖSFK) www.spoven.com
Samlingsplats: Parkeringen vid naturum i Kristianstad.
Kontaktperson: Evert Valfridsson, 0706 02 30 45, evertvalfridsson4@gmail.com

RINGSJÖBYGDENS FÅGELSKÅDARE (GJUSE) www.gjuse.se
Samlingsplats: Parkeringen vid ICA Kvantum i Hörby.
Kontaktperson: Lars-Olof Nilsson, 0723 93 74 14, lars-olof.nilsson1@comhem.se

SYDÖSTRA SKÅNES FÅGELKLUBB (SÖSFK)
Samlingsplats: Meddelas i programmet.
Kontaktperson: Bengt Celandier, 0709 29 95 88

GLADORNA – NÄTVERKET RAPPHÖNAN SKÅNE
Samlingsplats: Västra Stationstorget Lund (baksidan av tågstationen).
Kontaktpersoner: Monica Pedersen, 0735 50 61 47, mOnick@hotmail.com
Eva Engberg, 0708 25 66 50, seeveg@gmail.com

KALLELSE TILL

EXTRA ÅRSMÖTE MÅNDAGEN 18 SEPTEMBER 2023 KL. 19.00

PLATS: Blå hallen på Ekologihuset, Sölvegatan 37 i Lund och digitalt via Zoom

Vi påminner om SkOfs extra årsmöte måndagen 18 september, kl. 19.00,
där andra röstningen angående ändringen av stadgarna
för anslutning till BirdLifes "Kedjan" sker.

Se vidare kallelse i förra numret av *Anser*, sidan 65.

Efter årsmötet, som bara innehåller punkten om röstning angående stadgarna,
berättar Anders Brodin om sin nya bok *Fångad av fåglar*.

Boken recenserar också i detta nummer av *Anser*.

Föredraget beräknas börja kl. 19.30.

VÄLKOMNA!

PROGRAM HÖSTEN 2023

Nu drar SkOFs föredragskvällar igång för hösten!

Föredragen börjar kl. 19.00 i Blå hallen på Ekologihuset.

Endast insläpp genom huvudingången mot Sölvegatan senast kl 19.15.

Infart till parkeringen (som är avgiftsbelagd) sker via Ole Römers väg.

För att möjliggöra för dem som inte kan komma till Ekologihuset kommer vi även att sända föredragen digitalt via Zoom.

På SkOFs hemsida och Facebooksida kommer det inför varje föredrag att finnas en länk till Zoom. Via denna kan intresserade koppla upp sig, se föredraget och höra föredragshållaren. OBS! Länken till själva föredraget skall användas först strax före föredraget.

23 oktober – Helen von Holten: "Bevingade bilder"

Helen är en hängiven fågelfotograf som spenderar många timmar varje vecka ute i naturen med sin kamera. Tjusningen med att fotografera just fåglar, förutom att de är helt otroliga djur, är svårigheten och spänningen med att främst hitta intressanta fotoobjekt och att lyckas få till bra fotovinklar, snyggt ljus och bakgrunder.

Åtskilliga timmar tillbringas ute i naturen med hopp om att lyckas med att få till en bra bild. Stort tålamod behövs. Lång väntan och så plötsligt händer allt på bara några sekunder. Då gäller det att vara beredd och även kunna sin kamerautrustning då man oftast bara får en chans. Speciellt svårt är det att fotografera flygande fåglar eller snabba småfåglar.

Fototekniskt sett krävs det mycket för att ta bilder på flygande fåglar. Det ställer höga krav både på fotografen samt på kamerautrustningen. Det är spänningen och svårigheterna samt naturupplevelsorna som har framkallat ett "beroende" av att komma ut i naturen och fotografera samt skåda fåglar. Med denna bildvisning kommer vi att få se ett axplock av hennes portfölj med fågelbilder, men även några andra djurbilder har "smugit sig in".

Foto: Helen von Holten.

30 oktober – Peter Frodin:

"Fågelskådandet och naturintresset som blev hans levebröd"

Peter är uppvuxen i Köping i Västmanland men Lundabo sedan 30 år. Tack vare fältbiologerna letade sig fågelskådningen in i Peters liv under mitten av 80-talet. Fåglar, växter, insekter och naturen över lag blev en påtaglig del av livet. En tid med riktiga vintrar, lagom varma somrar då allt var frid och fröjd. Det ledde till slut fram till studier i ekologi i Lund. Det var inte helt självklart att han skulle studera biologi, även fotografi var ett stort intresse. Idag jobbar han med biologi, framför allt med fåglar, och studerar fotografi. Föredraget kommer att handla lite om hans väg till var han befinner sig idag, och en hel del om hans nuvarande jobb som konsult och fågelspecialist på teknikonsultföretaget SWECO med konsekvensanalyser inför byggande. Han kommer att berätta om vad han gör under uppdragen i fält, för det är till stor del just i fält hans jobb utövas samt hur fotografi blivit en del av vardagen.

PROGRAM HÖSTEN 2023

6 november – John Kvarnbäck:
"Fågelskådning i neotropikerna"

Vilket land är en bra inkörsport till den neotropiska avifaunan? Vilka artgrupper utgör de största utmaningarna fältbestämningsmässigt? Dessa och andra frågor tas upp ikväll.

Föredraget kommer att ta ett generellt grepp på fåglar och fågelskådning i Neotropikerna, området där John levte och guidat sen 2001. Länder som kommer att figurera är Mexiko, Guatemala, Costa Rica, Panama, Kuba, Trinidad och Tobago, Colombia, Ecuador, Peru, Bolivia, Brasilien, och inte minst Venezuela, där han bodde i över 15 år.

Foto: John Kvarnbäck.

13 november – Björn Malmhagen:
"Fåglar, natur och kultur i Kenya"

Kenya är känt för sin rika kulturella mångfald, vackra och omväxlande landskap och inte minst sitt imponerande djur- och fågelliv. Världsberömda Maasai Mara med sina vidsträckta grässlätter och enorma djurliv lockar turister från hela världen, men det finns mängder av ytterligare pärlor i detta Östafrikas centrum. Totalt har det observerats nära 1 100 arter fåglar och över 400 arter däggdjur i landet så faunan är minst sagt rik!

Björn har besökt Kenya vid tre olika tillfällen och rest runt i större delen av landet för att besöka de stora och populära nationalparkerna men besök har även gjorts till flera områden som sällan lockar turister. Föredraget kommer att ta med lyssnaren på en resa genom detta fantastiska land och spegla allt från fåglar, däggdjur, natur och människor.

20 november – Peter Elfman:
"Strindberg och fåglarna"

Fåglar spelade en stor roll i författaren August Strindbergs texter. De användes både som symboler och rekvisita i olika miljöer och mer än 80 olika fågelarter kan identifieras i hans verk. Peter som är ornitolog, konstnär och boksamlare ger oss ikväll en spännande berättelse om fåglarna i Strindbergs verk blandat med litteraturhistoria, fågelfakta och roliga anekdoter.

Foto: Jan Linder.

27 november – Jan Linder:
"Varför är striden om den svenska skogens naturvärden så hård?"

Jan är engagerad i skogsfrågor, både inom SkOFs skogskommitté och som en av BirdLife Sveriges representanter i arbetet med FSC-certifieringen.

Inledningsvis ger han oss en kort sammanfattning av den svenska skogshistorien som lett fram till dagens situation. Därifrån tar vi steget till att försöka förstå varför bilden av skogsbrukets hållbarhet är så olika hos aktörerna. Vad är sanning och vad är alternativa sanningar bakom all statistik som presenteras som fakta i debatten? Vidare kastar vi oss över vad den gemensamt beslutade skogspolitikern står för, varför den inte fungerar och varför det certifierade skogsbruket inte får det att fungera hela vägen. Vi avslutar med att se hur miljörörelsen engagerar sig, inte minst vad BirdLife Sverige gör och så kan vi fundera på hur SkOF och vi själva kan engagera oss ännu mer.

Ulrik Alm

Ulrik Alm är sedan många år en ständig och uppskattad skribent i *Anser*.

Det känns därför naturligt att presentera honom lite närmare.

Dina texter är mycket uppskattade och ditt språk är väldigt levande och trevligt. Var kommer denna talang ifrån?

– *Tack för dessa vänliga ord! Jag måste i detta sammanhang kreditera Anser's alltid uppmuntrande redaktion.*

Talang, hm... Fick ju mycket tidigt möjlighet att skriva i Fältbiologklubbens lokala program. Att se sitt eget "skrivmaskinsknack" i "tryck" var magi – och är så allttjämt! Läsande, skrivande och uppmuntran (tack flera läsare!) ger väl näring åt eventuell talang. Känns fint att mina rader benämns som "betraktelser/krönikor" i Anser's index. Respekten för, och glädjen i, orden, i bästa fall någon linje. Detta som någon motvikt till många krönikor – inte bara inom vår sfär – som jag upplever som alltför flyhänta. Författarens händer var där – men hur med huvud och

tanken? Får läsaren med sig någon reflektion? Om så – då känner jag mig nöjd!

Du har säkert redan skrivit något om hur ditt fågelintresse startade, men vi tar det i korthet igen. Hur blev du fågelskådare?

– *Är född och uppväxt i Helsingborg, nära Jordbodalen. Ett fint stycke närnatur som då och då dyker upp i Artportalen med sina innevånare. Men minns inte att jag såg kungsfiskare, forsärla eller strömstare. Alla nu årliga gäster. När vi flyttade därifrån saknade jag fåglar och luffande och sökte mig andra miljöer. Ofta då Vasatorp och soptippen (redaktören kan säkert intyga lockelsen på fåglar och därmed skådare ...!) öster om staden.*

Jag var 12–13 år när jag gick med i Fältbiologerna i slutet av sextiotalet och på den vägen är det. Har aldrig blivit någon vass fältornito-

Foto: Louise Håkansson.

Smådopping med unge – "Den är bara så söt...". Foto: Ulrik Alm.

log. Har gillat det spretiga och associativa med fåglar och natur. Gärna i kombination med samhälls- och historieintresse.

Om du skulle välja den optimala fågelupplevelsen – plats, årstid, fågel, väder osv. – vad blir det då?

– Är mer av skogsluffare och "inlandsskådare" än kustosittare. Dammar, mägerhål och liknande – "slättens ögon", är fantastiska miljöer. Kulturlandskapets motsvarighet till trädgårdens vattenskålar. Allt levande behöver vatten! Har man bra markägarkontakter kan man få tillgång till dessa platser dit nästan inga mänskliga fötter når mellan april och augusti. Optimalt; dammsittning en försommarmorgon! Inget fjärrskådande, enbart nära händelser. Smådoppingen – en favorit sedan ungdomen. Den är bara så söt, intressant och mångskiftande i sitt uppträdande under året. Smådoppingen håller koll och är också intresserad av vad som finns under ytan. Dessutom har vi setts på många olika håll i världen. Alltid då som en hälsning hemifrån och från tider som gått.

Något annat som Anser's läsare bör veta om dig – någon dold talang utöver fågleriet och skrivandet?

– Upptäckte – till min förvåning! – att jag var hyfsad snickare när jag och min dåvarande sambo skaffade hus för nästan trettio år sedan. Men för all del; carport, friggebod, veranda m.m. är ju bara som holkar i större upplaga ... Och holkar har jag byggt!

Annat, lite perifert, av möjligt intresse för läsare; är uppväxt i ett frikyrkligt hem och en läsare hörde av sig och hade sina funderingar utifrån metaforer och ordvändningar jag ibland använder. Jodå – vederbörande var på rätt spår. Kul att vara "utsatt" för sådan textanalys!

INTERVJUAD AV
KENNETH BENGTTSSON

Nytt från SkOF-styrelsen

Vi har när detta skrivs bara haft ett styrelsemöte sedan sist – det är ju sommar. Under detta möte fattades bland annat beslut om att trycka ett litet häfte avsett för nybörjare inom fågelskådningen.

Planeringen för Falsterbo Bird Show pågår och allt flyter på enligt plan. Framtiden för "Tag Plats" – det miljövänliga evenemanget – diskuterades också. Årets upplaga drog färre lag än tidigare och kanske behövs en nystart.

Föreningens satsning för ungdomsskådare har varit framgångsrik, mycket tack vare Ola Svenssons engagerade arbete.

En mycket viktig punkt är hur vi skall lösa frågan med ny kassör och intendent i föreningen då Karin Persson har meddelat att hon avgår vid årsskiftet efter många års trogen tjänst. Karin har under åren gjort en otrolig insats! SkOF är en ganska stor ideell förening med en omfattande ekonomi som måste hanteras därefter. Därför har en arbetsgrupp inom styrelsen nu tillsatts och den arbetar intensivt med att finna en lösning.

Karin. Foto: P-G Bentz.

Karin har haft flera uppgifter samtidigt, både som kassör och intendent, men även som ansvarig för medlemsregistret och GDPR m.m. Förmodligen kan ingen ersätta Karin rakt av utan vi måste omfördela arbetsuppgifterna framöver. Styrelsen tar tacksamt emot tips och hjälp att hitta en ny kassör.

Har du tips på lämpliga personer, eller rent av känner dig själv kallad, så hör av dig till föreningens ordförande Arne Hegemann.

SKOFs STYRELSE

Ny kassör sökes!

SkOFs nuvarande kassör slutar efter många år och vi söker härmed en ny kassör som kan sköta föreningens ekonomi.

Om du känner att detta kan vara något för dig och vill jobba tillsammans med andra trevliga människor i styrelsen, är du jättevälkommen att höra av dig.

Arbetsuppgifterna är främst bokföring, hantera inkomster och utgifter, betala ut löner m.m.

Arbetet uppskattas ta ca 25 tim/mån. En viss ekonomisk ersättning är möjlig.

Nuvarande kassör slutar vid årsskiftet och en del överlämningsarbete måste göras innan dess.

Är du intresserad, eller känner till en lämplig kandidat, ta gärna kontakt med ordföranden Arne Hegemann (arne.hegemann.skof@gmail.com).

SkOFs styrelse

Arne Hegemann, ordförande
Mikael Arinder, vice ordf.
Bengt Hansson, sekreterare
Hans Cronert, vice sekr.
Karin Persson, kassör
Kenneth Bengtsson
Eva Engberg
Helen von Holten
John Kvarnbäck
Rachel Muheim
Arne Ohlsson
Lars Sundlöf
Ola Svensson
Tomas Svensson
Nils Waldemarsson

Lund – 0729 96 58 03 – arne.hegemann.skof@gmail.com
Kävlinge – 0761 01 57 32 – mikael.arinder@telia.com
Sösdala – 0707 16 08 86 – bengt.hansson@biol.lu.se
Kristianstad – 0708 77 77 35 – hans.cronert@gmail.com
Falsterbo – 0703 97 15 33 – skofmail@gmail.com
Arlöv – 0702 66 14 66 – kennethbengtsson53@gmail.com
Lund – 0708 25 66 50 – seeveg@gmail.com
Höllviken – 0708 80 77 30 – helen@vonholten.se
Kivik – 0722 35 53 47 – jkvarn@gmail.com
Torna Hällestad – 0703 06 03 28 – rachel.muheim@gmail.com
Lund – 0702 17 92 90 – arneohlsson51@gmail.com
Trelleborg – 0733 28 28 38 – lars.sundlof@gmail.com
Bromölla – 0708 43 43 31 – olasvensson@live.se
Limhamn – 0706 53 36 69 – lasertomas@gmail.com
Bromölla – 0706 52 63 11 – nils.waldemarsson1948@gmail.com

SkOFs kommittéer (kontaktpersoner)

Anser-redaktionen: Kenneth Bengtsson – 0702 66 14 66 – kennethbengtsson53@gmail.com
Falsterbo Bird Show: Eva Engberg – 0708 25 66 50 – seeveg@gmail.com
Falsterbo Fågelstation – Verkställande kommitté: Björn Malmhagen – 0703 33 94 99 – malmhagen@gmail.com
Falsterbo Fågelstation – Forskningskommitté: Rachel Muheim – 0703 06 03 28 – rachel.muheim@gmail.com
Forsknings- & fågelskyddskommittén: Martin Green – 0708 13 49 75 – martin.green@biol.lu.se
PR-kommittén: Mikael Arinder – 0761 01 57 32 – mikael.arinder@telia.com
Programkommittén: Eva Engberg – 0708 25 66 50 – seeveg@gmail.com
Rapportkommittén: Tomas Svensson – 0706 53 36 69 – lasertomas@gmail.com
Skogsgruppen: Per Muhr – 0723 24 21 33 – paemuhr@gmail.com
Storkprojektet: Petter Albinson – 0709 98 02 25 – info@storkprojektet.se

SkOFs hemsida

www.skof.se

Webmaster: Mikael Arinder – mikael.arinder@telia.com

Telefonnummer

Medlemsfrågor & adressändring: 0736 25 42 56
Fågelskydd Spillepeng: 0702 66 14 66

Maria Bergendahl

POSTTIDNING

B

ANSER

Falsterbo fyr, Fyrvägen 35

239 40 FALSTERBO

Vid adressändring – v.g. ange medlemsnumret som står på etiketten!

FSC
www.fsc.org

MIX

Papper från
ansvarfulla källor
FSC® C074394